

F558
1981

საქართველო
ბიბლიოთეკა

საქართველოს კლუბი

საქართველო
№ 6 1981 წ.

ISSN 0321-1509

თამარ ყუფუნის მთელი ცხოვრება ჩვენს მინა-წყალზე სოციალისტური გზა-ნაბიჯის ცოცხალი, ხრცმხისხმული ისტორიაა. მისი შრომითი გმირობა დიდად დააფასეს პარტიამ და მთავრობამ, საჭიროთა ხალხმა.

ა. შვიპერდნაძე

მხატვარი მამია ანთაძე.

მუწანალ „საქართველოს ქალი“ რედაქციის კოლექტივი და სარედაქციო კომ-
ლიტეა გულითადად ულოცავენ სახელოვან მუწანის, თრგვის სოციალისტური შრო-
მის გმირს, რუსუბლიკის სოფლის მუწანობის დამსახურებულ მუწანს თამარ ყუფუ-
ნის დაბადების 50 წლისთავს და უსურვებენ ხანგრძლივ, ჯანმრთელ სიცოცხლას.

„საქართველოს ქალი“

აქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხე-
ტვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»
Ежемесячный общественно-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

უკვალმა, უკვალმა უკვალმა...

განვილოთ ოთხი ათეული წლის მანძილზე აღმართების წინაშე არ მდგარა უფრო მნიშვნელოვანი, უფრო გაღაულებელი ამოცანა, ვიდრე ბრძოლა მშვიდობის დასაცავად, ომის გამწაღებლის წინააღმდეგ.

ამჟამად, როდესაც მნიშვნელოვან დამატება საერთაშორისო მდგომარეობა და მილიტარისტული წრეები, — უპირველესად კი ამერიკის შეერთებული შტატები, უჩვეულო მასშტაბით, გამაღებლად იარაღდებიან, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია, ისე როგორც ყოველთვის, მშვიდობის დამცველთა მდგომარეობა.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ოცდამეექვსე ურობობაზე ითქვა, რომ საერთაშორისო უშიშროების განმტკიცება ხალხურ, დამატებით ღონისძიებებს მოითხოვს, რათა შევანდლოთ საერთაშორისო დამაბუღლება და თავიდან ავიცილოთ ომის საფრთხე.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ოცდამეექვსე ურობობაზე დასახა მშვიდობის განმტკიცების და საერთაშორისო მდგომარეობის განვლების კონკრეტული

პროგრამა, რომელიც დღეს მთელი დედამიწის საზოგადოებრიობის უურადღების ცენტრშია.

ამ პროგრამის განხორციელების ერთი თვალსაზრისი მომენტია საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს მიმართულებულია ქვეყნის პარლამენტებისა და ხალხებისადმი.

მიმართულება ნათქვამია და მართლაც ფრთხილ საგულისხმოა, რომ ეს დოკუმენტი მიღებული იყო საბჭოთა კავშირზე ფაშისტური გერმანიის კერძოული თავდასხმის მეორეოცე წლისთავზე, მიღებული იყო მაშინ, როდესაც მილიონობით საბჭოთა ადამიანი მწარედ იგონებდა იმ მძიმე დღეებს, როდესაც რადიომ გვაუწყა საბჭოთა მიწა-წყალზე ფაშისტთა ურდოების შემოჭრა, ჩვენს ქალაქების დაბოლოება, მშვიდობიანი ცხოვრების დარღვევა.

მე წილად მგება ბედნიერება ვყოფილიყუვი კრემლის დიდი სასახლის დარბაზში, როდესაც სკკ ცენტრალური კომიტეტის გენერალურმა მდიანმა, საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ ახ. ლ. ი. ბრეჟნევმა სიტყვა

წარმოთქვა. მან ილაპარაკა იმ საშორებობაზე, რომელსაც მომავალი ომი სიცოცხლის უქადის ჩვენს პლანეტაზე, იმ დიდ მსხვერპლზე, რომელიც გაიღო საბჭოთა ხალხმა მეორე მსოფლიო ომის დროს და რომლის საფასურად დაამარცხა მან მიტლერული, ფაშისტური გერმანია. ლ. ი. ბრეჟნევმა მიმართა დეპუტატებს, რათა ფიცზე ადგომით ეცათ პარტიი ომში დღეობული მილიონობით საბჭოთა ადამიანის ხსოვნისათვის.

დარბაზი სულგანაბლი იხმენდა ლ. ი. ბრეჟნევის გამოსვლას და მის მიერ წაკითხული მოწოდების ტექსტს. უკვალ გრძობდა, თუ რა დიდი პასუხისმგებლობა აკისრია ჩვენს ქვეყანას, უკვალ ჩვენგანს, კეთილი ნების უკვალ ადამიანს მომავლის წინაშე.

ამ მომენტის მნიშვნელობა და ისტორიის წინაშე განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა მრავალმა უცხოელმა სტუმარმაც იგრძნო, რომლებიც ავსებდნენ იარუსის ლოუბებს და დამაბული უურადღებით იხმენდნენ ახ. ბრეჟნევის სიტყვის თარგმანს.

კ. პარსნი სხ. ბაძ.
ს. ბ. სხ. ლ. ბ. ბ. ბ.
არსებობს

საკრებულო

საბჭოთა ხალხის რჩევლებმა ერთსულრუნად მიიღეს ეს მოწოდება. სხვაინარად არც შეიძლება უფიქროსო, რადგან ჩვენ, საბჭოთა ადამიანები მშვიდობიან შემოქმედების შრომის ვართ მოწყურებული და უზიზიოდ ვერც წარმოვადგენია ცხოვრების მიზანი და დანიშნულება.

მოწოდების დიდ მნიშვნელობას მოწმობს ეს ფართო გამოხატულება, რომელიც მან გამოკვეთებისთანავე კპოვა თითქმის უველია სახელმწიფოში. მის მიმართ არც მოყვარე დარჩა ნეიტრალური და არც არაკეთილად განწყობილი. ეს გახაგებიც არის, რადგან იმპერიალისტურ მშარველ წრეებსაც უხდებათ ანგარიში გაუწიონ ხალხს, ხალხს კი მშვიდობა სურს.

მშვიდობის დაცვის აუცილებლობას განსაკუთრებით მწვავედ აღიქვამენ ქალები. საბჭოთა ქალების კომიტეტი აქტიურად გამოვლენილია ამ მოწოდების ცხოვრებაში გატარებას და არც სხვა კვეენების ქალები დარჩებიან პასიურები. ამის თავდებობა არის როლი, რომელსაც ასრულებენ ქალთა ორგანიზაციები, უპირველესად კი ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია და მასში გაერთიანებული ქალთა ერთვული ორგანიზაციები ომის გამაძლელების წინააღმდეგ ბრძოლაში. უველა დედა იყის, რომ მხოლოდ მშვიდობიანი ცხოვრების პირობებში გაიზრდება მისი პირში კანმრთელი, განათლებული, სრულყოფილად განვითარებული.

მომავალ ოქტომბერს პრადსო გაიმართება ქალთა მსოფლიო კონგრესი დევიზით: „თანასწორუფლებიანობა, ერთვული დამოუკიდებლობა და მშვიდობა“. რომელზეც ფართოდ იქნება განხილული ერთერთი მთავარი პრობლემა „ქალი მშვიდობისა და განთავისებისათვის ბრძოლაში“. მსოფლიო კონგრესი შეაკამებს იმ დიდ მუშაობას, რომელსაც ქალთა ორგანიზაციები იქვეან სხვადასხვა კვეენებში მშვიდობის დასაცავად, ომისა და გამაძლებული შეთარაღების წინააღმდეგ, სიცოცხლის მასობრივი მოსაზრების საშუალებათა ასაქრძალვად. ამასთან, კონგრესი დასაზავს ახალ გზებს, საშუალებებს, რომ ქალები და უველა კეთილი ნების ადამიანი უფრო ქმედიოთად აღუდგენენ წინ ომისა და განადგურების საშიშროებას, რომ უფრო აქტიურად იმოქმედონ თავიანთ სახელმწიფოს მშარველობაზე, რათა შეწყვიტონ შეთარაღების ხარკები და მეტი თანხა მოხმარდეს პარლამენტის ხალხის კეთილდღეობას.

სარლამენტების და მსოფლიო ხალხებისადმი საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს მიმართოვა უდიდესი მნიშვნელობის დოკუმენტია, რომელიც დიდ როლს შეასრულებს მშვიდობის განმტკიცებაში, გამაძლებული შეთარაღების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

ინიშო ჯაპანისშილი,

საქართველოს ქალთა კომიტეტის თავმჯდომარე, სსრკ უმაღლესი საბჭოს დელეგატი

ლაპარაკობენ

მეტი ღაბრძალებული

იგი შევლას ითხოვდა. იდგა წვიმაში და ელოდა მზეს. იხევენოდა გამოდარებას განა ერთი — ათასობით პექტარი, განა ერთი — ათასობით ძირი რქანიითელი, საწერაფი, რომ არ გასჩენოდა ჭრავი, რომ არ შეუხუთოდა სული, რომ კარგ დარში, მზისით მიგბნია მკერდზე შრომის ნითუნი დროშის ორდენი, მიგბნია ყველას, ქალ-კაციანად, დიდ-პატარაინად, მთელ ვაზისუბანს.

ვაზი ყვავილობას ელოდა და ელოდა მზეს.

იმ დღეს წვიმა, მაგრამ ასეთი მზე არასოდეს ყოფილა. მზე ანათებდა ყველა ოჯახში საზიმი სუფრებს, ვარდებით

დახატულ ეზოებს, ღამაზ იფინან ორსართულიან სახლებს, ქუჩებსა და მოედნებს, შინმოსუცვლეთა ტყე-პარკს, უზარმაზარ ახალ სკოლას, პატარების სასურველ ბაღსა და ბავჯას, კულტურის სასახლეს, სადაც დიდი ზეიმი დაინოთ, სადაც ყველა ვაზისუბნელმა საკუთრად მიიჩნია მთავრობის საწუქარი.

იმ დღეს წვიმა, მაგრამ ყველას გულში მზე ენოთ, დიდი, ღაღადადა სიხარულის მზე.

— ჩვენ დიდი საქმეები გველის, მე-11 ხუთნღედი უნდა დავლაშქროთ, — ასე მოუწონდა ჩვენი რესპუბლიკის ხელმძღვარეობის მზე.

ნელმა ვაზის მომწვლელებს და შემდგომი გამარჯვება უსურვავ.

...გადაიდარა, მზემ დააშუქა ვენახებს. ყველანი ვენახებში გაიკრიფნენ, და სხვანაირი სუნი ეცათ — ვაზი ყვავდა. ვარდ-უფრო საამო და დამითრობელი იყო ეს სურნელება, მწკრივებიდან არ უშვებდა ქალსა თუ კაცს, სულ მე მიყურე და დატკბოი.

ვაზისუბნებებმა კარგად იციან, რა თქვა ვაზმა: „როცა ყვეელობას დღენ-დღე, ღმერთო, ჩემი პატრონი ავაღ ვაზადი“.

ეს იმიტომ, რომ ხელი არ მიაკარონ, არ შეარჩიონ, ყვეელი არ დააყრდენიონ. ყვეელი მისი სიცოცხლეა, ნაკვდის მახარობელია, ჯანის და ხალისის ნიშანია. ფრთხილად, ფრთხილად დაინყეს მწკრივებში შესვლა ქალებმა. ხილაბანდები მჭიდროდ შემოიკრეს თავზე, რომ გასს არ გამოსდებოდა, და თითო-თითოდ ავლიდნენ ზედმეტ ფოთოლს, მზე კარგად მოხვდეს, არ ჩახურდეს; ნახად აკრავდნენ გაიანოლილ ყლორტებს და ეცინებოდათ, რქანიოელს თვითონ რომ შემოეხვია მავთულზე ყლორტები. ასეთია რქანიოელი, ქვიანი, თავად უცლის თავს.

საფრავი კი განებივრებული ბავშვივით გახლავთ, განმრევა ეზარება, მისი მოვლა სხვამ უნდა იკისროს.

ზურგში მე-20 ბრიგადაა გამოსული, აგერ, მართა არჩვავი, პირველი კომუნის მომსწრე, რომელშიც მხოლოდ 13 კომლე გავრთიანდა მაშინ. 1926 წელს, როცა იირველი სასოფლო-სამეურნეო არტელი შეიქმნა, მართა ახალ ვენახებს აშენებდა. მთელი სიცოცხლე კოლმეურნეობის მინდვრებში გაატარა და კვლავაც ვერ თმობს აქაურობას.

ქალები მწვანე ოპერაციებს ატარებენ. მართას ევგენია მეკოკიშვილი ამოსადგომია მხარში, საშუალოდ 250 მანეთს რომ იღებს თავში და შარშან პრემიის სახით 1000 მანეთი რომ ერგო. აქვე არიან ანა ღარიბაშვილი, მარო მეკოკიშვილი, ლიანა კაკიაშვილი, ანა სოლომონიშვილი, იზა კოშკაძე. როცა მზე შუბის ტარზე ავიდა, შესასვენებლად ჩრდილში ჩამოსხდნენ.

— უნდა ვიჩქაროთ ქალებო. მერე, საღამოს, საკუთარ ნაკვეთებში გვაქვს საქმე.

— ახლა აბრეშუმის ჭიას დაპურება არ უნდა? ფოთოლიც ჩამოსატანი გვაქვს, — ნლულს აბრეშუმის მოსავალს კარგი პირი უჩანს, ალბათ გვემასაც გადავაჭარბებთ.

— თუ კარგი ამინდები დაიჭირა, უეჭველია ასე იქნება.

— გავამდიდრა ყურძენმა და აბრეშუმმა. გასხოვთ, ძველი მიწური ქოხები რომ გვედა?

— თოხსაც ბევრს ვუკაკუნებდით მინას და კაცის საქმესაც ვასრულებდით.

— არა თქვა, ქალო, ჩვენს კაცებს გუნება არ ეცვალოთ. ახლა ხომ მიიღე ვაზისუბანში ვეცლა კაცს ისირცხება, რომ ცოლს, ქალიშვილს, დას თოხი დააჭირი-

მარცხნიდან: გ. მღებრიშვილი, ლ. ხატინოვა, თ. დათუნაშვილი

და იაკობაშვილის ფოტო

ნოს, გვანებიერებენ და მხოლოდ საქალო საქმეს გვანდობენ. კარგი კაცები გვყვანან, ღმერთმანი!

— ცხოვრება კარგია, ჩვენი შრომა გაიოლდა, მაგრამ ბევრი რამ მაინც გვაკლია.

— აბა, მოკვეთი შენებურ ნუნუნსა?

— რა ნუნუნსა, შენ ვერა ხედავდი, თავიდან ფეხბინი რომ გავიუნენეთ? ფეხზე რომ რუხინის ჩექმები გვეცმოდ... რას იზამ, საქართველოში არსად არ არის ეს ჩექმები და ჩვენმა კოლმურნიკოსის თავმჯდომარემ საიდან მოგიტანოს.

— იმ დღეს ჩივის ხალხთები პირდაპირ ფაბრიკიდან მომიხდეს, მაგრამ რა უფთხარი მის შემკერავებს, სახელოები რომ გრძელი გავეთებინათ, ხომ გავციოლდებოდა მზის გულზე მუშაობა!...

— კიდევ რას ისურვებ?

— რასა და, ერთი კარგი ძროხა მყავდეს — ლორები და ქათამები კი გვაყვას, მაგრამ ძროხა სულ სხვაა — რძე გვეცმოდ, ბავშვებს დაალერებ, ყველს ავიყვან.

— ერთი კი არა, ძროხა ორიც უნდა გყავდეს ყველას, მაგრამ საძოვრები არა გვაქვს.

— ვერ გაიგე, გუშინ პარტორგანიზაციის მდივანმა ჰამელტ ვაჯახიშვილმა რომ თქვა, 27 ჰექტარი საძოვრისთვის გამოყავით, მაგრამ მწყემსი სად ვიშოვოთო!

— მორიგებით ვწყემსოთ ოჯახებმა, იქნება ასე აჯობოს!

— გამარჯობდით, რომ გვეუბნებიან, თუ ოჯახში ძროხა არ გვეყოფება, ვერ გაიმარჯვებთ. ბალენს რა ვაძლიოთ, სოფელში რბის შონა ძენი საქმეა.

— ერთხელ ნავიციებ, გორის რაიონში ბავშვთა სამხარულო ჰქონიათ, ძუძუთა ბავშვებს იქიდან უზხაინიან საქმელს.

— ასე რომ გვეკონდეს, რატომ ხუთ შილს არ გავიჩენდი!

— ერთი დამხიბე, ვინ ამბობს ამას, ერთი შილს დედა...

— არც საბავშვო ბავი გვეყოფინს, 140 ბავშვი რომ ბავა-ბალში დადეს, ორი ამოდენა შინ რჩება. სად ნაიყვანონ, დედებმა არ იციან. ამბობენ, მალე ახალი ბავი გვეცმოდ.

კოლმურნიკოსის თავმჯდომარის საყვედური არავის დასცდენია, უყვართ რომ ბიზნოს მდებრივლი, ლენინის ორდენისანი, სოფლისა და ხალხისათვის მზრუნველი, ბევრი ლაპარაკის მოძულე, საქმის კაცი შარშან რომინიზონი ბევრს არ იქაინდა, ისე მოიკრდა მის კოლმურნიკოზაში 10 ათასი ტონა ყურძენი, წლეულსაც ჩუმად არის, არ ამბობს, რამდენი ყურძენი მოიკრავება, ერთხელ ძლივს დააცდენინებ, აბაბა, 11 ათასიო.

რობინზონს ტრახები არ უყვარს. შარშან რომ კოლმურნიკოსის ძირითადმა მანარსოკო ფონდებმა 10 მილიონს გა-

დააჭარბა, ამაზე არაფერს ამბობს, თუ არ ჩააცვიდი. არც სასაბურე კომბინატი იქნეს თავს. აქ ზამთარში და ვახუშტულე უხვად მოჰყავთ კიტრი და პამილორი. შარშან კომბინატის მოგებამ 400 ათას მანეთს გადააჭარბა. მისი ფართობი 6 ჰექტარია და ყოველ წელნიანს თვითულ ჰექტარზე 600 ტონა ნაკელი შეაქეთ, — რამოდენა შრომატევადი საქმეა!

კოლმურნიკოსის კარგი მეფრინველეობის ფერმა აქვს, სადაც 16 წელია გამგედ მუშაობს ლენინისა და შრომის წითელი დროშის ორდენების კავალერი ლენა ვაჯახიშვილი. ლენას სათაფით აქვს ანუ ყობილი საქმე, ყველანიჩი გვეგებს გადაჭობებით ასრულებს. წლეულს 210 ათასი ცალი კვერცხის ნაცვლად მეფრინველეებმა 250 ათასამდე ცალი კვერცხი ჩააბარეს და წლეური გვეგა იცინის ბოლოსათვის შესარულეს. მრავალი წელია ამ ფერმაში მომვლენებად მუშაობენ მარო სოლომონიშვილი და ანა მახარობიშვილი, რომლებიც კარგი სახელით სარგებლობენ.

კოლმურნიკოსს ყველაფერი აქვს თავისი. ასეთი საშუალო სკოლა ალბათ დედაქალაქშიც ბევრი არ იქნება — სპორტდარბაზით, ფრენბურთის მოედნით, კაბინეტ-ლაბორატორიებით, მუსიკალური სტუდიით.

სკოლა ლენინის სახელობისაა. წლეულს სექტემბერში არსებობის მე-100 წლისთავს იხიბებენ. ცოდავა გამხელილი სჯობს და, თვითონ კოლმურნიკოსის თავმჯდომარემ გაგიციხილა — წლეულს ზამთარში იყინებოდნენო ბავშვები, ამიტომ სკოლა თხევად სათბობზე უნდა გადავიყვანათო.

140 ბავშვისთვის გათავსდინიებული ბავა-ბალი, მართალია, კარგად არის მოწყობილი, მაგრამ ყველას ვერ იტყვს. 278 ჰატარა ვაზისუნებელი ელის ახალი ბალის აშენებას.

მიღწეულით დაუმყავიფილებლობის გრძნობა დღეს განსაკუთრებით საქორთა და აუცილებელი — ვაზისუნებლობის არ აინცილებათ ამხანავ ელდარ მეგრანდაძის ეს სიტყვები და თავიანთი მიღწევების გვერდით მახარაძის რაიონის ნახევების, გურჯაანის რაიონის ველისციხისა და, ჩუმადაც კოლმურნიკოსებთან სოციალისტურ შეჯიბრებაში გამარჯვებულები, თავიანთ ნაკლოვანებებს მოუჩინებლად აღიარებენ.

აღიარება კი ნაკლის გამოსწორების დაწყებას ნიშნავს. ყველა უნდა მონაწილეობდეს ვაზისუნებლობა გადაუჭრელი პრობლემების გადაჭარაში!

თუ არა და, აქ ვაზი ასე ღამაზნად ვერ იყავილებს, არც მზე ჩაუდგება ვენახებს მხურვალედ უბეში, არც მყენახებში შეიყვანებ ამ სიხარულის მზეს თავიანთ სახლებში, უბოებში, ქუჩებში... მზე ბედნიერებისა აგრერგად ვერ დააცუნებებს ვაზისუნებლობაში.

საქართველო
საბჭოთა კავშირი

სიბა პიბიპიპიპი

მეცხპარის ცოლის სადღებარელო

ადღებარელოებენ შოაში კაი ქალს, ნაკვალე უქენ წინდა უკიანს, მეცხპარის აბას, საცალო-ზურჯანის, ქუქსა და ნახალს ოკახს ბურჯანს. ტახტე ხალჩანს სხვიტ ცხრაფერთო, ხატულა ფარდავს ჩიხის ნაფრენით, ფრათითარ მტარდებდა ანაფრაილბს, მატკლის ფარობს ბარკიანბს. შვიდის თითისტარს, ტკიბილოწყრაილს, დამეში ბადდს რამ გატაკილი, და ხელბებს, ხელბებს... გათანაგულბერი რომ დასცყრიან ღრუბლის ქალბები: — ერთი შეხედით, გამარჯ მართასო არ ჩამოგვიდოს, არ ნაჯვარათსო... რაკა სუფრაზე სიტყვა მოიტანს, ადღებარელოებენ შოაში კაი ქალს. პარმზე ხაჩონს. ხაჩონს და მართალს, ქმრის მოლოდინში ოკახს რომ მართავს. მეცხპარე კაცად რომ უზრდის მამას ქორიორა ბიკებს, ჩანმართელს თამასს. არის შაირიც შემამკობლო: ქალს ელოცება დედადამოებლო: „არ მომარაგლა შამბი და ანწლო, არ წაუშალა წინახარს ღვაწლი. პური კერაზე არ ცხვება ნაცყოთ, წყალი წყაროდან არ მოაქვს საციროთ...“ შემოფრენილა ხალხში მეტყვალბ. გაბადარელოა სიძე მეცხპარე. პიკ, სტუმარი, შენ ვენახებში. აბა, ეს უაწვი ასწი, დაცულენ მერე სიმღერა ისმის კიხანს; ადღებარელოებენ შოაში კაი ქალს!

კვებოვების სწავლა

მარცხნიდან: ქეთევან ბერიძეშვილი და მარგალიტა უკვაძე

ქართულ კვებოვებებზე საიუბილეო დღეები აქვთ 30 წლის წინათ, 18 აგვისტოს ქუთაისის ს. ორჯონიძის სახელობის საკვებო-ნიჰელიროთქა კარხის ამკრებ-მეცნიერული კორპუსის კონფერენციის სამუშაოს ბრიგადირმა, კომკავშირებმა ბორის ვაჟაშვიმ კონფერენციიდან გადმოიყვანა პირველი ქართული კვებოვები.

ამ დღისთვისწინავე დღიდან მოყოლებული, საკვებო-ნიჰელიროთქა კარხის მთავარი პირადუცა, ქუთაისური მარკის სატყეო-ნიჰელიროთქა უვლან მისწონი ჩვენს ქვეყანაში.

ქარხის კოლექტივმა წარმატებით დაამთავრა მთელი ბუთყედი, მასწავლებლებმა დაარსეს საწარმოთა შორის გაშლილი სპეციალური შეიბრებაში და გადამამავალი წითელი დროშა და პირველი ფულადი პრემია დიხსურა.

დიდი ამოცანება დასაბული კვებოვებზელითა წინაშე მეთერომტე ბუთყედი. ამჟამად ქარხის რეკონსტრუქცია — განახლების გრანდიოზული სამუშაოები მიმდინარეობს. ქარხანა ახალი ტიპის უნიკალური სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ავტომატილის „კაზ 3440“-ის სერიული გამოშვებისათვის ემზადება. მისი ათვისებაც უწყველად დ. ი. ბრეტენეის მითითებით დაეკვლა ქუთაისის საკვებო-ნიჰელიროთქა კარხის.

ქართულ მშენებელთა ამ მიწვევაში გაწეული დიდი კლათა შრომითი წყალობი.

ბაკურცხელი გოგონა ქეთევან ბერიძეშვილი თბილისში ჩამოვიდა წყალობის ვასაგრძელებლად. საშუალო სკოლა დაამთავრა და სწავლა საქართველოს პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში განაგრძო მანქანათმშენებლობის ტექნოლოგიის სპეციალობით.

ქეთევანს ახლად დაარსებულ ქუთაისის საკვებო-ნიჰელიროთქა კარხისში მუშაობაზე წახვლა. აქ საკუთარი კადრები ისე ისაგ-

რობოდათ, როგორც კვლევით გათანგულ მიწას — წყალს.

შალაკის ველზე დაიბაბული მუშაობა გაჩაღდა.

ეწეობოდა ტოპოგრაფიული და ხეისმოლოგური გამოკვლევები.

შეადგებოდა სამშენებლო მოედანი.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა ქეთევანის მოქმედ საკვებო-ნიჰელიროთქა კარხისში ახლგაწრდა მუშებისა და სპეციალისტების მივლინებას. აქ ისინი სწავლასთან ერთად პროფესიულ ჩვევებს იძენდნენ, პრაქტიკულად მონაწილეობდნენ ქარხის საქმიანობაში.

ქეთევან ბერიძეშვილი მოსკოვში, ლიხაჩოვის სახელობის ავტოკარხანაში გაგზავნეს კვალიფიკაციის ასამალებლად.

ამ ქარხანაში გამოიწროო ქართულ კვებოვებებელთა დიდი ნაწილი. აქ შეზღუდნენ ერთმანეთს საქართველოს სხვადასხვა ქუთაისის ქაბუები და ქალღვილები. აქ გაიცნეს ერთმანეთი, რათა შემდეგ ერთი ხართო ოჯახი, ქართულ ავტომატიკულთა სამსახურ ოჯახი შექმნათ. აქედან იწყება ქეთევანისა და მამია აკეკოიას, თამარ ბებინს და გრიგოლ ქალაღონის მეგობრობა.

ქუთაისში დაბრუნებისთანავე დაქორწინდნენ ქეთევანი და მამია, თამარი და გრიგოლი. ქართულ მშენებელთა დიდ ბერკევემ სიუვარლის პირველმა მერცხლებმა დიხსურეს ისინი შეუდგნენ იმ მიზნების განხორციელებას, რისკენაც დამოუკიდებლად გადადგეს ნაბიჯები. ქეთევანმა ინჟინერ-ტექნოლოგად, ხოლო თამარმა ცენტრალურ საკონსტრუქტორო ბიუროს ინჟინერ-კონსტრუქტორად დაიწყო მუშაობა.

ავტოკარხის კორპუსის წარდასთან ერთად მატულობდა მუშაობა რაცხვიც: ნელ-ნელა, გაუბუღდავად, მარამ მაინც ძალას იკრებდა ავტომატიკულ ქუთა ორგანიზაცია. ქეთევანს და თამარს მხარში ამოუდგნენ ნინო ფხაკაძე, მადონა ფრფინე, თამარ გორდელაძე, იანელიშვილი, კლარა ცერძე, მერი ბურცილავა და სხვები.

ქართულ კვებოვებებელთა სახეობი დღემ დღემაც.

კონფერენციიდან ი. ბ. სტალინის პორტრეტით დამშვენებულ კორფელ ქართულ კვებოვებელთა ჩამოვიდა. მის შემდეგ შრომით იყებოდა გამარჯვების ბუთყედი.

ქართული კვებოვების უფროსებად, ლაბორატორიის გამგებედ დანიშნულდნენ, ხელმძღვანელობდნენ მუშაობა კოლექტივებს.

ია ვაჟაძე და ნუნუ გეჭაძე

ბევრი მთავანი სამეცნიერო მუშაობამ გაიტაცა, გამოგონებულ და რაციონალიზატორული წინადადების ავტორი გახდა. საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ელექტროქიმიური ფაქულტეტის უკრს-დათავებულმა კლარა ცერომემ იხეთი ასპირატურა მოიწყო, რომელიც საშუალებას იძლეოდა ლითონის ქრომით დაეარვა ფერისუფლოდით შეცვლილიყო. ამის შედეგად დეტალი უფრო გამძლე გახდა.

თამარ ბებია 1971 წლიდან ქუთაისის ავტომექანიკურ ტექნიკუმში მიწვევის მასწავლებლად და მომავალი ავტომშენებლების დაოსტატების ანდომებს მთელ თავის ცოდნასა და გამოცდილებას.

ქეთევან ბერიანიშვილი 1960 წლიდან ახალი ტექნიკისა და სიმძლავრეების ანალიზის ბიუროს უფროსია. მისი ვფი ავტოპარხანაში მთავარი ტექნოლოგიის სამმართველოს საკონსტრუქტორო ბიუროში მუშაობს.

ქეთევანი 1978 წელს შრომის წითელ დროშის ორდენით დააჯილდოვეს. ეს ქარხანაში გატარებული ოცდაათი წლის თავდაულოცავი შრომის დიდხელს შეუასებია.

* * *

ამჟამად ქარხანაში 812 ქალია, მათგან 2190 მუშა. ეს შრომელთა მიედილი არიბია. პირველ ავტომშენებელ ქალთა მუყაითობამ, პატიოსნებამ და თავდადებამ ნაყოფი გამოიღო.

ავტომშენებლის პროფესია დღეს უცვლელ საპატიო და საპაზეო ქუთაისში. ახლა მშობლები აღარ უშლიან შვილებს ქარხანაში სამუშაოდ წასვლას, პირიქით, ეუბნებიან, წადი, იმუშავე. ან რატომ არ ეტყვიან, რიცა ცოცხალი მაგალითებით თვალწინ უდგათ: მაგალით უყვარემ 1960 წელს ოქროს მედალზე დაამთავრა საშუალო სკოლა და ავტოპარხანის სიჭარბეთა კოლეჯის სააქტივოს დაიწყო მუშაობა მღარავად.

ოქროს მედალოსანი გოგონა ჩარხთან აჩადერი არ შეშლია, არც იქაბში და-

უსულიათ მისთვის არჩევანი, არც სწავლაში ნამორჩენილა. 1961 წელს ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ხალხის და სწრებულ განყოფილებაზე შევიდა მანქანათმშენებლობის ტექნოლოგიის სპეციალიზი. 1963-64 წლებში ასფალტარდობამ თავის წინამძღვრად — კომპიუტერის კომიტეტის მდივნის მოადგილედ აირჩია, 1968 წელს კომუნისტური პარტიის რიგებში შეიღწე; 1964 წლიდან ექსპერიმენტულ სამაქროში მუშაობდა, ჭირ ტექნიკოსად, შემდეგ — ინჟინერ-ტექნოლოგად, უფროს ინჟინერ-ტექნოლოგად; ამჟამად საავტო-საქარ. მოკ განყოფილების უფროსია.

მაგული ქარხანაში აირჩია ცხოვრების თანამგზავრად ანზორ მეფარიძე. უყვალზე მშრომელი და ვეკატორი ბიკები ქარხანაში მუშაობენ და ჩვენი გოგონები სხვაგან რატომ გათხოვდებიან! — სწივად ამბობს მაგული. ეს სიტყვები კარგად ახსნაიების ქარხნის კოლექტივის ავტორიტეტს.

ახლხან პრესაში გამოქვეყნდა სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება მეათე ხუთწლიდის დავალებათა წარმატებით შესრულებისათვის და საბჭოთა საქართველოს მე-60 წლისათვის გამო საქართველოს მშრომელთა ორდენითა და მედლებით დაჯილდოების შესახებ. მათ შორის ქუთაისელი ავტოპარხანელი ქალებიც არიან.

შრომის წითელი დროშის ორდენით დაჯილდოვდენ ნუნუ გეჭაძე, — საავტომობილო ქარხნის გამმართველი, ია წარწირია, — ქარხნის მეკობე, „საბაბო ნიშნის“ ორდენი მიიღო აღექსანდრა ქირიაშვილი, შრომის დიდების მესამე ხარისხის ორდენი გადასცეს ბაბუცა თოდაძემ. ავტომშენებელი ქალები მეთერთმეტე ხუთწლიდის შრომის ვახტზე დგანან. მათ შეივისებს და შეისხლბორცეს ავტომშენებლის რთული, მიმზიდველი და რამანტიკული სამუშაო.

საქართველო
პენსიონერები

სიყვარული მათქვენი

როგორ მკაბატივა

ჩემი ურბობის აკვანი ურწევით არწევებს, მავ რად გევიკობ, თუ ტრფობა მთისა გულიწე მაწვიმებს.

მავ სიცოცხლე რად მინდა, მთისთვის თუ არ გავწირე, სისხარულის მარცვალიც მთას არ გავწინაწილე!

უფრო მეუღროს ხავანი სხვა ხად ვნაბო ალავი, მამა-პაპამ აქ პაოვა წმინდა ძვალთხობადავი.

თუკი გული აკვინდან ამ ლდებს ჭკვიეთ მივბა, სისხარულის ვულვალავო? როგორ მკაბატივა!

როგორც მუხს ჭალაში, მთავი მიდგას ფესვები, მთა გავწირავს? სიცოცხლეს ვერვის დავესხებები!

შოქმელი პრისტიბი მინვარაული თიანთი.

ჯავახათი მაისოვს

ბჭუს, მრისხანებს, შეეფებს ისერის წყალს ათვარჯანის. ბანს აბლეთ ეუბნება, ვით მშენება თავანის. ვევალიდების კონა ელავს, ნირ-ნირი ფერავი. მინდერებს, სერებს, ტანზე შევიით უფუნდაყრილი პერანგო... გულს სილოლ ეუფლებს, ტკბილ ოცნებებთ ვავსო, ალბათ მიხვებით, ჩემი ტკბილი ჭავახეთი მაისობს...

ქეთევან ლომსაძე

ახალქალაქის რაიონის სოფ. ჩუჩხის კოლმეურნი.

ყამირის ეპოპეა ერთხელ კიდევ უჩვენა მთელ მსოფლიოს საბჭოთა აღამინაგის კეთილშობილური, ზნე-ორგანიზი თვისაგანი. იგი გაცხადა სამ-შოგლოს თავდადებული სამსახურის სიმბოლო, სომეხლისტური ეპოქის დიადი გამარჯვება.

ლ. ი. ბრეშენი. „ყამირი“.

დაუპინწყუკი სლუბი

როცა ყამირის ეპოპეა დაიწყო, თამარ დონაძე ლენინის სახელობის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ექიმი-თერაპევტი იყო. სტუდენტები შრომით სემესტრის ჩვენი ქვეყნის ბარაქიანი აღმოსავლეთის სტებეში ატარებდნენ. ინსტიტუტის მთავარმა ექიმმა ა. ბახტაძემ, ყამირზე წასვლას ხომ არ გადაწყვეტოთ, — თამარს პკითხა. ორი მცირეწლოვანი შვილის დედას პასუხის გაცემა თავდაპირველად გაუძნელდა. ოჯახს ამავი შეატყობინა. ბავშვები მახარაძეში მშობლებთან გაგზავნა და თვითონ ყამირზე სტუდენტებს გააყვია. უკიდვანო ტრამალები, დიდი პურის ბეღელი მას საოცრად იზიდავდა.

ეს იყო 1960 წლის ივნისი. ნათელულის სადგურიდან ეშელონი დაიძრა. პავლო-

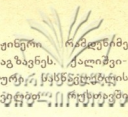
დარის ოლქის ლეზიავის რაიონის სოფელ შერბაქტში ჩავიდნენ. პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სტუდენტთა შტაბი აქ მოთავსდა. საბჭოთა შეურწოებში სტუდენტთა რაზმები განილიდნენ. მეგობრობის ფესვები საოცრად ღრმავდებოდა. ჩვენი ქვეყნის მოსავლის ბედი ყამირზე წყდებოდა და ბრძოლის ველს აგავდა გარემო. სტუდენტები პურს იღებდნენ. ტყის პირას საძროხეებს აშენებდნენ. იდგა ყამირის ნამდვილი ზაფხული. მაშინ სტუდენტებთან შერბაქტში იყვნენ რესპუბლიკის კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მუშაკი გ. კვანტალიანი, ინსტიტუტის საფეკულტეტო კომკავშირის კომიტეტის მდივანი ჯ. ბარძიმაშვილი და სხვები, რომლებიც საქართველოდან

წარგზავნილ ახალგაზრდებს დიდ დახმარებას უწყვედნენ.

თამარ დონაძემ შერბაქტის საუბნო საავადმყოფოში დაიწყო მუშაობა. საავადმყოფო 25-სანოლიანი იყო. ექიმი სტუდენტებს და მოსახლეობას მკურნალობდა.

ყველა გზა პურის ყანებში გადიოდა. ოქროსფრად ღელავდა ხორბალი. დაუსრულებლად მოძრაობდა აღმართიდან ჩამოსული მანქანების ქარავანი. ზოგჯერ ხორბაკი ამოვარდებოდა და მტვრის კორინტელი დატრიალდებოდა. ახალგაზრდები სინელებებს არ უშინდებოდნენ, იძინდნენ ცხოვრების გამოცდილებას.

თამარი შინ ღამით გვიან ბრუნდებო-

და. უმადრეო საქმე ზეგია თავს. ავადმყოფები მზრუნველ ექიმის საყრდენებდნენ. მასთან ერთად იყო ყაზრის მკურდრი მედა ზინადა ტერენტევიძე. თამარა და ზინადამ ზამინდრი გაიცნეს ერთმანეთი და დამეგობრდნენ.

ლამის 10 საათი იქნებოდა. ბავშვის მძიმე ავადმყოფობა შეატყობინეს. იმ კუნაპეტ ლაშს თამარამ და ზინადამ 40 კილომეტრი გაიარეს, შუალაში მიღწიეს ავადმყოფის ადგილამყოფელს და აველაფერი იღონეს ბავშვის გადასარჩენად. ამიტომ იყო, რომ თამარ ღონაძის სახელი მემყარებებს პირველ ეკურთ და დავუბარედი კემის ყოველთვის მადლიერებით იხსენებდნენ.

თამარი გატაცებით საუბრობდა: — მიყვარს ყაზახების ლამაზი ცა, უნაპირი სივრცე. ვეღვე ზღვასავით გაშლილი პურის ყანები, ძველი ვაიცინვერის მხარე, ნამდვილი პურის ბედელი რომ გახად.

1973 წელს თამარის მარშუტი რჩადილო ყაზახეთი, პეტროპავლოვს და მოსკოვის რაიონი იყო. სოფელი კარინევა შტაბის ცენტრი გახლდათ. სტუდენტთა ხუთი რაზმი შექმნეს. ექიმს ყოველდღიურად რაზმებში ყოფი უხდებოდა. ახალგაზრდებს სამედიცინო ზრუნვა და დამხმარება სჭირდებოდათ. აქ ახალ მიწოდებულ საავადმყოფოში თამარი მარშუტირებებს და სტუდენტებს მკურნალობდა.

1975 წელს თამარს ისევ თხოინი მიმართეს: — ნახვალ ყაზირზე? თქვენ ხომ იცით, რომ სინელები შეგზვდებათ, — ესაუბრებოდა პოლტეკნიური ინსტიტუტის ყაირღოთა შტაბის უფროსი ზ. ერქვანია.

— მე ყაირღოთ ყოფნა შევეჩვიე, სინელებსი არ მემიზია. მივდივარ, — გავსუცხდა თამარმა.

სმოლენსკის ოლქის ქალაქ როსტავლიში ჩავიდნენ. მამინე ზინაღორი შტაბის მთავარი ექიმი დ. ჟოჯუა გახლდათ. აქ ახალგაზრდებმა სიმებიანი ორკესტრიც კი შეადგინეს, აწყობდნენ ცეკვების საღამოებს, მართავდნენ კონცერტებს, მშენებლებს ეხმარებოდნენ, აშენებდნენ სასოფრებელ სახლებს.

ზონალური შტაბის ხელმძღვანელებს სტუდენტები კვირა დღით მამაობაზე დაწყებდათ, როსტავლიდან 30 კილომეტრზე მცენარეული უნდა ეკრთოდა, რისგანაც ჩიოთის სოკოვანი მზადდებოდა. დავალებს ჩინებულად აღსრულებდნენ. ლამაზ ტბის მიხედვით უნდა ტყეში სამამულო ობის ფრონდელი პარტიზანების თავშესაფარიც მოიხაზულეს.

1976 წელს თამარს, როგორც უკვე გამოცდილ და სახელმწიფოელ ყაირღოლს, შესთავაზეს უნივერსიტეტის სტუდენტებს მთავარ ექიმად ყაირზე წასვლა.

და კვლავ ქალაქი როსტავლი. ნაცნობი ადგილები. მოლიმარი სახეები. მას სიხარულით ესალმებოან. „თქვენ ისევ ჩა-

მოხვედითი“. და იწებდა ექიმის შინაარსით სასეს ცხოვრება. თამარი სტუდენტთა რაზმები გამოდებოთ ტრიალებდა, კვების ბოლქვს ამონმდენდა. ის ყველგან იყო, სადაც უჭირდათ და სადაც ხელი შეუდებოდა.

ექიმი თამარ ღონაძე ოთხზღის ყაირღოლა, სტუდენტთა მესამე შრომითი სესიების ოთხზღის შინაილი. ყაირი მისი სიცოცხლის ნაწილი გახდა.

მესამე შრომითი სესიებში დაამკურნალური შრომისათვის თამარმა საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის რამდენიმე მადლობა დაიმსახურა. პოლტეკნიური ინსტიტუტმა რიგგარეშე მისცა ავტომატანა „ავიული“.

ენთოზიატე ქალი ღონორიაც იყო: ავადმყოფებს სისხლს აძლევდა, სიცოცხლეს უბრუნებდა.

გერცხადნენ მადლობას კეთილშობილური, პატივითული მოქმედებისათვის, რაც თქვენ გამოიჩინეთ მძიმე ავადმყოფებისთვის უსასყიდლოდ სისხლის გაღებით. დონაძე ძვირფასა ადამიანებისათვის. იგი ელქსირია ჯანმრთელობისათვის“. — აი ასეთ შეგესცაბა აძლეს მუშაობის სახელობის სისხლის გადასხმის ინსტიტუტი თამარს.

თამარი სამუშაოდ ყოველთვის იქ მიდიოდა, სადაც უხმოდნენ. პარტიის მიიღლის ორჯონიკიძის რაიკომმა ახალციხის რაიონის სოფელ ბოლაჯურში უბნის ორგანოვება დაგზავნა.

1977 წელს შრომითი სესიებში მხარაძეში გააკარა, თავის შრომადრი რაიონში კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის დავალებით შტაბის მთავარ ექიმად იმუშავა.

კონსტანტინე დონაძე — ძველი ბოლშევიკი, ნასაქრალის ბრძოლის მოწინავე შეუღლეს სამშობლოს სიყვარულს, კიკელიძის გრძნობას უწერავდა.

ერთხელ ნატანებში ავტოკატასტროფა მოხდა. დაჭრილები საავადმყოფოში უნდა გადაყვანიან. თამარი მამინე მონაწილე იყო. სხვათაან ერთად მასაც თოთრი ხალკით ჩააცვს. ავადმყოფებისათვის პირველი დახმარების აღმოჩენა დაავსირეს. მან დავალება ჩინებულად შესასრულა; ექიმის პროფესია საბოლოოდ შეეყარა, მკურნალი უნდა გავხდეთ — მიხნდა დიასახა.

დიდი სამამულო ომი მშვიდვარებადა. თამარი, — მასარაბის რაიონის სოფელ ოლიხურის საშუალო სკოლის მონაწილე; — საუბამოებით ანასეულის ჩიის ფაბრიკაში მუშაობდა. ქვეყანას უჭირდა. დედამას ხუთი შვილი ჰყავდა და ორი ძმა გონებზე იბრძოდა. მიხელი ომის სიკვდილით დეცა; დიმიტრი ომგადახდილი დაბრუნდა.

თამარმა თავისი შვილებიც ღირსეულად აღზარდა. ვაჟი ნოდარ მუდროშვილი 1977-78 წლებში სვერდლსკში „ურალექტრომონტაჟის“ ტრესტის სამშენებლო-სამონტაჟო საქმის ბრიადირი გა-

ხდა. მონინავე ინიცირი რამდენიმე წლით ინდოეთშიც გაგზავნეს. ქალიშვილი ლია, — მუსიკალურად მსწველმწიფის პედაგოგი, — ქმარი მუხომედიანი რესპუბლიკის ცხოვრობს.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სტუდენტთა ყაირღოლ მოძრაობის 20 წლისთავს აღნიშნავდნენ. სააქტო დარბაზში თავი მოყვარდა სტუდენტებს, მირილებს. აქ იყო პოეტის ოსებს ნონე-შვილიც. იგი თამარის გვერდით იჯდა. ყაირღოლ ექიმი თამარ დონაძე ტრებუნაზე მიინციეს თამარი დინჯად, სანდტრეფსოდ ლაპარაკობდა. მუქუნავი ტაშით დაჯილდოვდა. ოსები მომღიმიარი ნამოვდა და თამარს მიხავეტი მთაროვა.

— თამარი ავდა და ტანსაცმლის კარადა გამოალო. საკიდებზე ოთხი ერთნაირი ჯუბა-ყაირის ფორმა თვალსაჩინოდ იყო ჩარჩობილი. ერთ მათგანს ხელი ფრთხილად შეახო და ახლის დამანახვა. სახე ავეჯალა, თვალი აუკიაფდა — ჯუბის სამკალუს ამოქრედილი თვათავი, „სმოლენსკის“ ამშვენივდა. მკურნელე კი მემამარის ნიშნის ეკუთა.

— მოვაფაში მურმანსკი მიინდა ნავიდე. სინელები; მაგნამ არა უშავს. ყაირზე ოთხჯერ ვიყავი და სიყვარულიანობის არჯიტი შემიხსნარს ამ მქონია.

შინავე საქმიო სამიწიწილის სამედიცინო განყოფილების ექიმ-რენტგენოლოგს უფვარს ხელოვნება, მხატვრობა. სამი წლით ნინათ ვერკოვიანი ხილის მარცვლები შეუფერავდა და წარინარი ყვავილის ლანსაკები, პეიზაჟები შექმნა. ოთიქის ძონის ქვევითა, საცხიდე კაფობს თამარის ნასატატარი. შარანს ბორჯონში თეთისნაწილე მხატვრების გამოწვევზე ხუთი ნამუშევარი წარადგინა. დამთავლიერებულბმა „ჩემი სოფლის მუზა“ და ლარაკი განსაკუთრებით მიონინეს.

მაგადზე ალბომი დვეს. მის გარეყანს ოქროსფერი ჭურის ოთავი ამშვენივს. შუანის დარბაისილი ქალი ალბომს ფრთხილად ეტება და მართლებს. და უმაღოცხლდება სურათები, ყაირში გატარებული შრომისა და მეგობრობის დღეებში, ამონაჭრები გახეობიანდა, ყაირებულთა შრომის, თავადღების შეფასება. მეგობრების — ზინადა ტერენტევიძის და სხვათა ფოტოსურათები...

ალბომში ფერგავასული ღეროვადებოლი მიხაკებია. ეს მის მიხაკებია, ოსებს ნონეშვილმა უნივერსიტეტში სტუდენტთა ყაირღოლ მოძრაობის მე-20 წლისთავს აღსანიშნავ ზღაბებზე თამარს რომ მთაროვა, თამარი დღემლით ჩააჩერდა დაფერვლილ ყვავილებს და ალბომი დახურა.

კარადში თამარ ღონაძის ოთხი ჯუბა ჰქვია. ეს მისი ღვთირფასესი განია — ნამედილი საბჭოთა ადამიანის, ოთხზღის ყაირღოლის დაუვიწყარი წლების ღირსასხურავი.

მეტირე ჯაზარნიმ

ჭეჯეი

მოთხრობა

ლობის ძირას, ჭინჭრისანი უღონოდ ამოეყო თავი ჭერმის პატარა ყლორტს, რომელიც ანახდად მონახურ ნიაგზეც კი შიშით ცხცხებდა და სულ იმის მოლოდინი ჰქონდა გულგადაქანებულს, საცაა ძირფესვიანად ამობგლვეს ნიაგნანალაო.

დიდად არ ებეჭინავებოდა ბუქში ამოგანგლული და მსუსხავბუსუსა მოყვრის კალთას რომ ამოფარებოდა, მაგრამ აქ მოსახვედრადღაც ერთი ჯაფა დაადგა.

ყველაფერი კი იქიდან დაიწყო, რომ ერთხელ ვიღაცა არამკითხემ დედაფერად, თითქმის ხელუწყვმა მოსროლა მისი კურცა, ახლა ძლივს რომ ენაღუჭებოდა თხლად მიყრილ მინას და მას მერე ვინ იცის, რამდენმა დარმა და ადარმა უცვალა გეზი, ხან ქარი ააგორებდა ზეითი და ხან ნიაღვრა გამოაქანებდა თავქვე. მერე ლამთან ერთად აქ ჩამოიხტება, იმდენი ინვალა და იჯახბარა, ჭინჭრის ძირებში გაიხარა, ნანვიმრებისაგან ლამგადიციბლის ახლა იმის ჯაფრი ჰკლავდა, ეს ერთი ბუნო მინაც არ გადაიმირცხოს წყალმაო.

აიასში ერთხელ სინსლი შეეშველებოდა ხოლმე, ხან ცრიახტი დღე და რის ვაი-ვაგლახით დალივდა, ფესვი გამოიტანა, ყლორტიც ამოიღერა; ახლა ამას გადაადო კურკის გულისკანალი, მერე კი სიცვებები რომ დაიჭირა, სულ გაუწყნა ილაჯი და ყურები ჩამოყარა. გადაფრდებულს სული ყელში ეჯიხნებოდა.

ის იყო თვალები მილუა, გულზე ხლები დაიკრია და უფალს უნდა ჩაბარებოდა, რომ უღონო, ძალაგამოცლილ ფესვებში სისველე იკრამ, ლობის ღრას უნდა მოჩხრაილებდა და მისკენაც ებმებოდა-კლამბობით მოყნავდა.

თანდათან წამოიყობა, ფესვები მომიგარა, თუმცა ჯერ უჭირდა სიღრმეში ჩასვლა, შემკრილი არჩევდა გასავლელ ჯურღმულსა და ხვერდებს, რომ უტაბადედ ზოსტანას არ გადაყროდა და წუთისოცდებს არ გამოსალმებოდა.

ფესვიმომგვრებულმა გულცი მომიგარა, ახლა კი აღარაფერი მიჭირს, — რომ ისევ შიშმა დარია ხელი.

ჭინჭრისანი ყოფნა არავის დებხარებოდა, თუმცა არც საყვედური ეთქმოდა, ჭინჭარი უფრდილებდა კიდევ და ქარსაც უფარებოდა, მაინც თვალნაკრავი იყო მათი მეზობლობა.

წინსაფარაკეცილი, ცხვირზე სათვალავისებული დედაკაცი სათვალის ზემოდან დაპყურებდა და ბლუჯა-ბლუჯა პტკენიდა ჯერ ისევ ქირფა, წენისთვან ტანაფერი ჭინჭარს. დედაკაცმა ერთი მუჭა ჭინჭარის ისევ მოხლავდა ჭერმის სიახლოვს და ახლა მას ნავტანა. მაგრამ თითები რომ აღარ დაესუსხა და სლიცისა ფთოთილი მოჰყვა, მაშინვე გაუშვა ხელი და გაოცებულმა პირზე მიიფარა. „ვიმ ქა, რალაზე მოვგლეჯადილი“, გაიფიქრა, გარშემო შემოემარტლა და ისევ ჭინჭარს მიუბრუნდა.

ეს ელდა ძლივს მონიწელა, ახლა კაცმა აწურვინა სიმწრის ოფლი. ისევ ჭინჭარს მიუძღვოდა პრალა, მაგრამ არ შესძრახებია, საყვედური ერთხელაც არ დასცენიდა.

კაცმა ცელი გულდაგულ გაელსა, ფხა მოუსინჯა, მერე მისდაგა ჭინჭარს და ძირში მოცელა. ერთი გაქნევა ჭერმისკენ მოქინია და ნვერი ნასისპია. ამაზე დედაკაცი კაცს ნაკვირა, „თვლები სადა დეკონდაო, უტერდილო საქმის კეთება იცი, რას გიმოვებია, ყოფილიყო“, ანჩნლბად ქაიღ.

წინსაზხდარი კაცი იხტბობის არ ოტებდა, მოჩვენებითი გულგრილობით თავიდან იზორებდა დედაკაცს. „დამეხსენიო, არაფერი მოუვა, მარტო თავი ნაცელადა, სხვა ყლორტებს ამოიყრის, უფრო კარგი გაიზრდებაო“

გამოსარჩლებამ ცოტა გულს მოუფონა, ნაჭერილობებს კი კარგახანს იშუშებდა, თან დაივალა კიდევ, დამორგვდა და ტინი ვერ აყარა. მერე ახალგამოღვიძებული ერთი გაიზმორა, სიმსხობი წასულმა ჭერმის ყლორტმა ზემოთა ფოთლებთან დაიხეთქა და მხრებში გაიშალა.

დედაკაცმა კი ციცი ერთმანეთის უჭურმად ევლებოდნენ თავს, ძირს მინას უფხვიერებდნენ, წყალს უსხამდნენ, წამლიდნენ, რომ ჭია არ გასჩნებოდა. წამოიჩიხა და ერთ გაზაფხულზეც აუარებული თეთრი ყვავილი გამოიტანა, გვეგონებოდა, ჩხირზე ჩირისათვის ლეღვი აუსხამთ განწლებულ თინეში ჩასაყუდებლადო. უხაროდა და სიხარულს მაშინ გამოხატავდა უფრო ძალუმად, როცა ნიაგი მოუქროლებდა და მისი ყვავილის ფურცლებს პებლებეით აფარფხავტებდა. უხაროდა და მოხუცებისათვის მადლის გადახადებ ზაფხულში მოელოდა, ჭემი გვერდითი ნაყოფის გაუმასპინძლებიო, მაგრამ წინასწარ ნაპჭობი წყალში ჩაყარა.

ერთ დღეს ქა საშინლად მოიჭურფა, ადრის წინ, ხეებზე ახალგამოტანილ ფოთლებს ნიაგმა წამოუჭეროდა და მათ უწყნაიანად დაწვევტის ლამობდა, შავი ღრუბელი ჩამოწვა, ქარი ამოვიწვეს, მერე ჭახანით გაიკლანებოდა ხოლმე, ჭქა-ქუხილის ზაფით და ზრიალი ყურთამენას ასობოდა, მერე სტყვემა მოილო ზრიალი და ყლორტები კი არ შეარჩინა წარგაუბრა და ხეხილს.

საწყალს ქვა აღმართში მოეწვავი და, მალევე რაკი ერთი უბედურება შემოიბარა ჭოჭოკარში, მეორეც ფესვებზე მოჰყვა და იმან დამბეგ გადმოძრომა კი არ იკადრა, ფართოდ შემოსხნა კარს და ამ გავფარდალაგებულყო კერიდან ჯერ კაცი გაასვეწეს, მერე დედაკაციც მიჰყვა მუწულს. აქაც ერთად წსნი ცხოვრების ჭჷპანი და ხვევ იქ დაამყოფა თანამეცხედრე დიღიხან მარტო.

ჭერმის ის კი მართლა მარტო დარჩა. მიმხედავი აღარავინ ყვავდა, ჭინჭარმა იძალა ისევ, დაგვალული მინა დახეთქილი ზურგიით ძლივს ქინიავდა, კანტი-კუნტად თუ წამოწინკლავდა, ისიც ისევ მალე აშრებოდა, რომ ძირამდე ვერც კი აღწევდა ჭერმის ფესვებს. კარმიზად გავერანდა, სარვევლას თვისი კლანჭები მაგრად ჩაეჭიდა იქაურობისათვის, კალცი და ლობისძირებზე მუხლამდე დაზლას დადგარა. რაც მოხუცები დაიხობდნენ, ფხვი აღარავის დაუდგამს ამ პატარა, მუდური ცხო-ყურეში.

ბევრმა წყალმა ჩაიარა და ბევრჯერ გადნა თოვლი, მერე ცილაკეტი მოვიდნენ, დაათვალიერეს იქაურობა, მორგადნენ და მეორე დღეს ბაგმებმა ტრიაშულით აიკლეს სახლკარი.

შინ რომ დაღვადნენ და დაბინაჯდნენ, ახლა ენოს გამოხედვის ოჯახის პატრონებმა. ქალმა დაიჩემა, „ეს ხლერიმ“ მოგჭერო, მაგისი პარც ყვეოლობა ასიხით და არც ხლიო“, კაცმა ქვა ააგდო და თავი შეუშერა, „ეგ ჭერმი უცხო ჯიშისა უნდა იყოს, ყვავილი ალბია, გვიან გაივლიანსო“, „როდისღაო“, შეტუბა ცოლმა. „დაააც, იქნებ მერე მაგის მუხსა შფიცულობდო“, დაარიგა ქმარმა.

ქალი აღმაცერად უყურებდა ჭერმს. მაგრამ ხანდისხან წყალს მაინც დაუსხამდა, „კაცი ვართ, იქნება ხელი გამოიღოს და გვა-სიამოვნოსო“.

კაცმა იქაურობა განმინდა სარვევლისაგან, ჭინჭარი ამოძირკვა, დაბარა და ცოლს დაუბარა, „ესლა შენ იცი, რაც გინდა ის დათხოვ“, თავად კი მთაში გაჰყავდა ვაჟის.

ქალმაც იფუთფუთა, ჩიქინა, თესა და მარგლა, საღამომით

* კაიხოტი ჭერამს — კერეკს უწოდებენ.

წყალსაც გადმოუგდებდა ხოლმე რუდნე, ნათეს დაბუფებულებდა და ისევ გადაუგდებდა, მეზობელი არ გადამსისოს.

ჭერემს ღრმად გაეგდა ფესვი, მორწყავც ცალს უხალისებდა და უფრო ომაზინად ამრიკლებდა ფოთლებს.

სარის ლობიო ამოინფერა, შეიფოთლა, ყვავილი გამოიტანა და უღვაშიც დაიღერა. ქალმა სარები ჩაარჭი ნათესის ძირებში, სარის ლობიო დაუთესიაო, ჩაიბუბუნა ჭერემმა და ტოტები გან-ზე ფართოდ გადაშალა, მზემ არ დააცხუნოს და არ მოფშრუკო-სო.

ჭერემს ძირი დაიხეთქა და რამდენიმე ყლორტმა თავი ამო-ყო, ყველაზე თამამი ყლორტი კი მუხლის სიმაღლემდე აყოტე-ბულიყო.

ერთი ღერღეტი ლობიოს უღვაში იმ თამამ ყლორტს გადა-სწვდა და ზედ შემოეხვია, ღერო დამსხვილდა, ფოთლი გამოიტ-ანა, მერე ლამაზი ბატიბუტა ყვავილებიც გაიბადნენ, ცოტა ხა-ნში კი ყვავილები პარკებად იქცნენ და სარს ჩამოეკანჭურნენ, ათითვის ძირს ცვივიან და თავს ძლივს იკავებენო. ლობიომ პარკი გამოიტანაო და ქალიც გამოვიდა ბაღჩაში. დაუარა სარებს, მო-ზრდელი პარკები კალთაში დაიჭურა და ბაღჩიდან გასვლას აპირე-ბდა, რომ ჭერემს თამამ ყლორტისაკენ გაეცა თვალი, უფრო მსხვილი და მგრძობი პარკები გამოშენვედა აკანჭურებდნენ თა-ვეს. ქალი მოსრდა პარკებს და მოუფრთხილებლა აწყვეტდა ყუ-ნნებს, თან ლობიოსა და ჭერემს ყლორტის ფოთლებსაც აყოლებდა, ფოთლები გადაყარა, მიანყველა, „პატრონიც გაპქერობია, მაინც არ ისხამს, შემოდგომაზე კაცი რომ ჩამოვა, მოვაჭრებინე-ბო“ და ბაღჩის კარი მოიხურა.

ჭერემს რალაც ეტკინა, ტანმა ჭრიალი დაუნყო, თითქმის ფეს-ვები გადაუბრუნებო, მერე კი რალაც თინით და გახელებით გაი-ნის სიღრმისაკენ, მიაღწენ კიდევ იმ ადგილს, საცა თავზე სა-ყრდელი იყო საკვები, და ფესვებსაც აღარ დაუხანებიათ, ისრუტა-ვდნენ და ხვრებდნენ დიდი ხნის დამშუღული და მწყურვალნი.

ჭერემი მოფრთხილდა, თავმომზანინდა დააყურებდა დედამინას და ფრთხილობდა კიდევ ზომაზე მეტად არ გადაერხია ტანი, რომ ტოტებს ძალა არ დასდგომოდათ და არ დამეცვროდა.

კაცი ადრე ჩამოვიდა მიდიან, ვიდრე ცხვარს სახამთროდ იო-რზე ჩამორეკავდნენ, დანინაურებულებო, ბინები უნდა დაიხვეწე-რებიან მომავალი ცხვარ-მეცხვარისათვის.

ეზოში ფეხი შემოდგა თუ არა, თვალში ეცა ჭერემს გამკერ-ვებული ტანი, ფოთოლგაძარცველს ტოტები მკერივად გაუმზა-როა და თოვლდადებული მშვიდ ძილს მისცემოდა.

კაცმა ცოლს ნიშნი მოუგო, „შენ ნახე, ვანახულებულე თუ არ აყვავებობო“, „ისევე სიკეთე შენ დაგვერებობო“, ჩატიტა ცოლმა.

ხეში წყალი ჩადგა, ვაზი ატრიადა, მხოლოდ ლობის ძირებში. მიხვიტლი ნავაჯარული თოვლიდა აჭყეტდა ცალ თვალს. ჯეჯე-ლიც ამოიბინინა, ხეებზე კვირტი დასკდა.

ივრიდან კაცი ამოვიდა, მთაში უნდა ნასულიყო და ცოლ-შვილი ცოტა მისინ მოესურვებო; ქალი მისი გამზავრების თად-არისგ იჭერდა, ხან შინ შევარდებოდა, ხან გარეთ გამოქაქსადე-ბოდა, ზურჯების თვლებს ხან აქედან უტრიალებდა და ხან იქი-დან, მერე კაცი დაიხარა, ცალ თვალს თავად დაეჭოდა, მეორის ცო-ლი დაჯეჯეკურდა და აუნია. კაცმა ზურჯანი მხარზე მოიგდო და ნელში რომ გასწორდა, ანახლად ბაღჩისკენ გაეცა თვალი, ცოლს მუჯლუფუნნი ნაპკრა და დაეტრებახა, „აკი გულებნობიო“ და ჭერემზე ანიშნა.

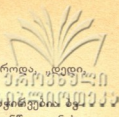
ჭერემი თითრად გადაპენტლიყო და პატარძალივით დარცხ-ვენილი იგდა. ცოლმა არ დაიშალა, „აღდგომა და ხვალყო, ვნა-ხამთ, რა ხილიც ბრძანდებაო“. კაცი გაღიმებული გავიდა ქაქი-არში, კარგად ენიშნა, ნასვლისას ნანდომი რომ აუსრულდა.

ჭერემი მედგრად უმკლავდებოდა ნიაქსაც და ქარსაც, არც მცხუნვარე მზეს პუებოდა და არც ხოშოკაქალს, მის ყვავილს აუარებდა ფუტკარი ეხვიოდა, ისიც არ აშურებდა ნექტარს, ოღონდ კი მტვერი ერთი ყვავილიდან მეორეზე გადაეტანათ.

აი, ყვავილი თოვლის ფიფქით მოიფრინა ბაღჩის კვლებს, ნასკვი გამოიტანა, მხოლოდ სეტყვისხადა ეწინოდა და ღმერის

მხატვარი თინათინ ჯაფარიძე

ხებნებოდა,მტრის ყაზახში წუ ჩამავდებ, თვალში ჩინს ნუ დამიკრავ და ნუ გაიშინებო.

ნაყოფი დამსხვილდა, გაფუფუდა, გაიბერა, დამრგავლდა და თანდათან შრისკერი დაიდო. მერე ოქროსფრად აბღღვრილდა.

ქალი ბაღნაში ტრიალებდა, თიხი მიემარჯვებინა და კვლებში წყალს უფდებდა, ცხვირზე ოფლის წვეთი ჩაოფთვარდა, წვერზე დაკვიდა და ტყაპანით ჩახტარა.

ქალი წელში გასწორდა, თოხის ტარი მხარილივ ამოიჩარა, ხილაბანდის უკრით თფლიანი სახე მოიწმინდა, ისევ უკან გაიკაფანა და გაშტერებულს პირი ილა დარჩა, დახე, რა კარგად ასხია ამ ვერანას, უნახავს გაგახდისო, თვალს ველარ აშორებდა ქერებს.

ლობის გადაღმა მოთამაშე ბალებს გადასახა, „მოდით, თქვე დასწავებლებო, ცოტა ხელი შემამაველეთო“. გოგო კალათის მოსატანად გაგზავნა, ბიჭები კიბის სათხოვნელად გაუშვა მეზობლებში, ყველაზე უმცროსი კი რუსთან ჩაიკუნტა და წყალში აჭყუპდა.

მანამ ბავშვები მობრუნდებოდნენ, ქალი ქერებს უტრიალებდა, ძლივს გადაეკლავა ქერებისებლა გორბებული წერწყვი, მერე ემანვის მობრუნდა, „შე სასიყვილდე, გაილაფები, დასველები და გაცივდებიო“. მავჯში ხელი ჩაავლო და განზე მამაიპირია.

ბიჭებს კიბე ემძიმებოდათ, მუხლისკვერებს ერთმანეთს ურტყამდნენ და ფეხი ერეოდათ, ქშენით შემოიტანეს ბაღნაში და ქერებს მიაუფდეს. გოგო კალათით შორიანხლოს იდგა და ერთი სული ჰქონდა, კიბე მიედავო, რომ ხეზე ასულიყო, მაგრამ დედამ არ დაანება, ბიჭები აგზავნა, თან აფრთხილებდა, „დედა გენაცვალთო, ემანდ ტოტი არ მოგიტყვედთ და არ ჩამოცივივდითო“.

უმცროსი თითს ზეით იშვერდა და გაიბახოდა „კაკა მინდო“, მერე რომ არავინ მიადგოცა ყურადღება, ფშლიკა ფეხები და შიგ რუში მოადინა ტყაპანი.

ქალმა ერთი კი მიანყველა, „შე არ დასარჩენო, ადექო“, რუანდ ამოიარია, „გოგო, ნაივა და გამოუცვალეთო“, მოუგდო ქრამის ძირში ჩაქცეულ ღორს, ციცასათი რომ შეჰყურებდა ხეზე ასულებს და თავად დავჯშიმყოფილი გაუთავებულად ერთსადაიმდავს გაიბახოდა, „ფრთხილად, არ ჩამოცივივდეთო“.

უტებ, თითქოს სილა გაანახო, ქერებს ფრანკტანდა დენივით დაუარა. ქახანის ხმაზე ქალსაც გული გადაუტანდა, მაგრამ ბალებში რომ ისევ ხეზე დაინახა, „რასა მაიმუნობთო“, შეუნერა, „არაფერსო, კარგი კუნწულა იყო და მოტებეთო“, ჩამოსტანდა უფროსმა. ახლა მგორე ჰტყადა, „დედი, უთხარი, მეც მომიტეხოსო“.

ქალი ერთხანს გაიჩინდა, ხმა არ გაუღია, მერე დანეულები ხმით აუგდო სათქმელი, „მოუტებე, ბიჭო, ნუ აღნავლებო“.

ბიჭმა ფეხი მოინაცვლა, მერე ტოტზე გადაეჭრა და ისევ გაის-

მა მოტიბილი ტოტის ქახანი.

გოგო ნაპოლარის მოათრედა და იქიდანვე ყვიროდა, „დედი, უთხარი, მეც მომიტეხოსო“.

ალარე ქალს ამოუღია ხმა და ალარე ბიჭს დასტრინულია ტყე. ვრი ხვენწა-მუდარა, დაუარა ქერებს და სადაც კუნწულა ნახა, სულ მიგმიტვია აუტვია.

ქერები სასწინარევეთილი აყანაყლებდა ტოტებს. დაუნწობული და დასახიჩრებული საცოდადაც ასავაყებდა ფოთლებს, ტიროდა, მაგრამ არც ერთისათვის არ დაუნახებია, რომ მდელდარე ჩამოსდოდა თვალთვან და ცრუნულს უკან იბრუნებდა.

ქალმა მეზობლებსაც გაუგზავნა ხილი მოსაკითხად. საღამო-ფაშს ორღობლი გამოურეული დედაყვები თან წინდაც ქსოვდნენ თვალახვეულებით, თან ქერისს კებიით ენას ეკვებდნენ. „ქა, რამდენი ხანია გე ქერები აქა დგას და ეგეთი არაფერი გენახანასო“, უკვირდათ.

მერე მეზობლს ქორვეულ ბავშვებსაც მოუწოდებდნენ, ხან ნაუცებდევად სტუმრად მოსულებს სხვაფერე რომ ვერ უნას-პინძღებოდნენ, ქერების კუნწულებს ატანდნენ, „ამით მანინ გაისველეთ პიროო“.

ქერებს ტოტები შემოეცალა, თვალში ნაცარმყერილსა და უწონად აწონხილს, ტოტები ზეიპარივით მოუხებრებლად გაეფარჩხა.

ხილი შემოუღია და ორღობუმი მსხდომ ქვეყნის ქორით ამომდგებ დედაყვებსაც გამოთლით ქერებზე საღამარაკო, ჯერ კანტი-კუნტად თუ ასხენებდა ვინმე,მერე სულ გადააყინვდათ კიდეც მისი არხებომა.

ფოთლიდ დასცვივდა, შემოდგომის წვიმებმა ტოტები ჩაუშვა, ქერქის წეროდ ღარებში წურწურით ჩამოსდოდა წვიმის წყალი, უფრო დაუნწობდა და ზედ აღარ შეხებდებოდა.

კაცი მოხლოდ ზაითრის პირს ჩამობრუნდა მთიდან, დიდიხინს უნახავი ცოლ-შვილი ელოდებოდა ოჯახში. ჩამოღალეს თუ არა იორზე ცხავრი, მუხლიც არ ჩაუხარა, სველი ტანსაცმელი ზებეურად შემორეო ციციბლს პირას და შინისკენ გამოემურა. ეზოში შემოვიდა თუ არა, პირკაბა ეცა, გულზე ციციბლოდებულს სულ გადააყინვდა, რომ ცოლ-შვილს დანადვლებოდა მისი და დედაცა მამწინე ისა ჰკითხა, „უ რა გიქნიათო, ტოტები სულ დაგიღენწიათო“, ცოლმა ტუჩი აუკრა, „დაგიღენწინა, რა, აღარ გამოიტანს ფოთლსაო“. კაცი გაბრახდა, „გამოიტანს, მაგრამ ესე უღერად რად უნდა მოშკევიდით, ისევ ჩვენივთს არ არისო?“, „სეტყე ერთე შენც, მოგცლიაო“, დახეტა ცოლმა ყმანწილები და შინ შლდალა.

„არტომ არ მამცლიაო, გაჯავრდა კაცი, ხილი რო გინდა, ხეს თუ არ მოუარე, განა გზაზე ყრია სარჩო და საბადებელიო“.

„კარგი, კარგი“. მოტყდა ცოლი, „შევედით, ეს ერთი გვაპატრე და მეტს აღარ ვიხამო“.

დედას

შენს თვალწინ ვებრდები,
დედაჩემო...
შე მახსოვს
შენი ახალგაზრდობა,
თითქოს ტოლებიც კი ვიუავით;
მერე ჩამოვდგა
უკმა სიბავუსის
და ჩვენი დავშორდით,
ახლაც ისევ
წამოგვეფი, —
შენსკენ მერტი ვარ,
ვიდრე ჩემი შვილებიხაკენ.

გაგონოსვავა

შენზე ოცნებით,
შენზე ფიქრებით

ხვალ ამ დროს
ალბათ გზაში ვიქნები.
არ მომახვეუნებს
შენი ბათუმი,
შენი ბარცხანა და
მწვანე კონცხი,
ულამაზესი შენი ქართულით
სახე ვიქნები
სულით და ხორციით.
დამაიწყუნდება
ყველა ღალატი, —
დღეთა წარსულთა
რაც მიწყალობეს,
რომ შენთან ერთად
ვიყო მამადის,
ვიწვრდებ,
ვწუხობ
და მიხაროდები...

ელდარ კამრეზაძე

საქარბისათვის

ნიპა პაპა

ჩახანია მარტო ცხოვრობს
საკვარელი პაპა ნიკა,
გული სოფლად არ დაუდგათ,
ყველა შვილი ქალაქში ჰყავს.
ვახსენებთ და ვახალხებით
პატარები წრფელი გულით,
ბევრ რამეში ვეხმარებით,
ბაღს და ენახს ვრწყევთ და ვუვლით.
ახლა, როცა თოვლის ფიფქმა
გადაფარა მთა და ველი,
ფანტარსთან მიმჭდარა და
გამუდმებით შვილებს ელის.

თემურ შიგვილაშვილი

მარიამი და სალომე

დიმიტრი ეხმარება მამას

გიორგი

— თუმას რა გამოლევს, — ამბობს მანანა, — ამათთან ერთად ვწერ. ბავშვები იღიმიან. განწყობილება მეტობრულია, ერთმანეთისა ესმით. მეორე ოთახში პატარა სალომე ატირდა, რუსუდანმა ჩააცვა და გამოიყვანა, გიორგიმ ბოთლით გათქვეფილი მანონი მოუტანა, მარიამმა აჭამა, დიმიტრი გაეთამაშა.

— აი, როგორ მეხმარებიან, — იღიმება მანანა. — არაჩვეულებრივი ღიმილი აქვს, ნათელი, მშვიდი. — ვახტანგი ამბობს, მარიამი რომ გაიზრდება, შერე არაფერი გვიჭირს, ჩვენი პატრონი ეს იქნება, მანამდე კი უნდა ვეშახუროთ მეტი რაჯანიაო. ოჯახს ატყავს მამის ძლიერი ხელი, ვაჟკაცის კეთილშობილება. ბავშვებს მამის ხსენებაზე სახე უნათდებათ, ხალისით მოარბენინებენ მამის ნაშუშვებებს; „დეი და ბავშვები“, „სვანები“, „პაპა და შვილიშვილები“. ზის მოხუცი ზურგით ვაზზე მიყრდნობილი, მსრბებზე, მკლავებზე, მუხლებზე შეიღიმილები შემოსხლომიან.

— მამამ თქვა, აი აქედან, ვახს ფეხვიდან და მინიდან იწვება სიცოცხლეო, ამბობს დიმიტრი. დიმიტრი თვითონაც ეტანება ქვაზე და ხეზე მუშაობას.

მანანა მაგიდის სუფრას აფარებს. ბავშვები ეს-ეს არის მოვიდნენ სკოლიდან, ალბათ შიათ. ზოგი რას მოარბენინებს და ზოგი რას. ხელათ იშლება სუფრა.

— დილით ვინ უშხადებთ საუზმეს, — ვკითხები მანანას. — თვითონვე, — გიორგი ძალიან გემრიელ ერბოკვერცხს წვავს. მარიამმა რძის ადღლება იცის. ნინა დღის კრძასაც კარგად აცხებულს.

— შე ყველისა და პურის დაჭრა ვიცო. — ამბობს დიმიტრი. — როგორ ასწრებ, მანანა, ამდენი ბავშვის მოვლას, თან არც საკუთარი თავი გრჩება უყურადღებოდ?

— არ ვიცო, ვერ გატყვით. სარეცხიდან ამოღებულ ხელებზე

„საქართველო“

საბნის ქალი კიდევ არა მაქვს ხოლმე შემშრალი, რომ საპარი-
კმახერში გავრბივარ, ბავშვები გარემოს არაჩვეულებრივად
აღიქვამენ, სიხუსთავად, სიკოხტვე უყვართ. — ქველ ასეთი შახ-
სოვს ჩემი დედა. მიყვარდა მისი გახამებული, მკაქათა საყვლო-
ები, ცხვირსახოცები, მოჩითული კაბები, თმის ღამაში ვარცხნი-
ლობა.

— გავიტე, ინდოეთში გიმოზაზურია მეუღლესთან ერთად.
ბავშვები ვის დაუტოვე?

— ჩვენ თბილი და ვართ. დედამამიშვილზე კარგი რა არის?!
ჭირშიც და ლბინშიც ერთად ვართ.

— დედამამიშვილი, დედამამიშვილი! რა კარგად ესმით მისი
მნიშვნელობა ერთ ბუდეში დაზრდილ ბავშვებს. მარტოდმარტო
გაზრდილებმა კი, აბა რა იციან ამ სიტყვის სურნელი.

— მანანა, ერთი ის მოყვე, ინდოეთში ოქრომჭედელმა ვახ-
ტანგს რა უთხრა, — სახეგაბრწყინებული ეუბნებდა მამიდა.

— ეე რა გასახსენებელია. — ნარბები შეყარა მანანამ.

მეცა ვთხოვე, მიაამე, რა მიზნად მეთქვი. ამაოდ. ისევ მამიდა
მომიყვებო. მანანა სამწარეულოში რომ გავიდა.

— ვახტანგმა თურმე გიღს სიხოვია, იქნება რომელიმე სახელ-
განთქმული ოქრომჭედლის სახელისნი მიჩვენოთ, ოქროს მი-
ვარაყება-მოჩუქურთმებაზე როგორ მუშაობენ, მაინტერესებო.
შევიდნენ ოქრომჭედელთან. გადმა შეახსენა, რაც აინტერესე-
ბდათ სტურებდა. მოხუცმა ოქრომჭედელმა ვახტანგს გამო-
ხედა და ღმილით უთხრა, მაგაზე ძვირფასი თქვენი რომ ქალი-
შვილი გახლავთ, აქ ვერაფერს ნახავთ. ვახტანგი არ დაინა და
სწრაფად წავიდა:

— თქვენზე რა სამშობლოს არ იცნობთ. იქ ასეთ „ქვირფასებს“
ყოველ ნაბიჯზე შეხდებით. რაც უხეხება ჩემ თანმხლებ „ქა-
ლიშვილს“, იგი ხუთი შვილის დედააო. ტყმუნებში რომ იყო
მანანა თოჯინების თეატრების დედალიერებაზე, თურმე არც
იქ სჯეროდათ, — ხუთი შვილი როგორ ეყოლებათ.

— მანანა, ლექსებს კიდევ წერ? — ჯერ გაყურდა. მერე
შემომხედა და თავი დამაქინდა.

— რატომ არ აქვეყნებ?

იღიშება: — არა უშავს, დაიცინად, თუ ლექსი კარგია, ადრე
თუ გვიან თავის ზღას მოიხატავს.

— ეუბოთი ვადავიხებდი, პატარა კობცა ეუბო აქეთ. ბავშვებს მი-
ეუბნებდი. — ცხოველები და ფრინველები თუ გიყვარ?

— ერთი პატარა ჩორორი გყავდა, ჩოკიას ვეძახდი, —
დაინყო დიმიტრიმ, — კარგი ამზანავიეთი გვეთამაშებოდა. მა-
გრამ გაიხარდა, თანდათან გაიკარდა და ყროინი დაიწყო. ყველა
შეანუხა, მეზობლებიცა და შინაურებიც. უღროს დროს აყ-
როყინდებოდა ხოლმე. ჩვენც ავიღეთ და წყნეთელ მეგანენს
ვაჩუქეთ. კარგადლები გყავდა და ის ნავსები, სადალაც გა-
გვეპარენ. ამ ზაფხულს ქვიშხეთში წავალთ, გიყვარდეს, ბლო-
მად იყოს იქ ხბოები, ბატკნები და ციგნები!...

— ქვიშხეთისათვის ძალიან ვშავდებოდა. — იცინის მანანა.
ამას წინათ მარიაამა მიიხრა, [ჩვენ ხომ ორი სახელი გვექონდა
შერჩეული პატარასათვის, თუ გვკოვ განდებოდა, სალომე უნდა
დავავტერქვითი, თუ ბიჭი — თორნიკე], ბარემ ქვიშხეთში წასე-
ლამდე მოიყვანე ვე თორნიკე, თორემ სალომე იქ მარტო ხომ
არ ითამაშებსო.

ამ ოჯახში ისეთი თბილი კერაა, ისე უყვართ ბავშვები... აღ-
ბათ თორნიკეც მოვა, გურამიც, ზეინაბიც... მოვიდნენ, მოვიდ-
ნენ, იმრავლეს ერმა!

გარეთ გამოვიდი. ცოცი ქარი შეროდა. ვინფლავდა, მაგრამ
ისეთი დიდი სითბო გამომყვებო მრავალრცხოვანი ოჯახიდან,
რომ არცა მციოდა და არც მანყიდა. ვუიქრობდი შემო-
ქმედთა ოჯახზე, თვალწინ მდებდა ბავშვების განათებული სა-
ხეები, სიხოსიანი თვალები. ისიც მიხარებდა, რომ რუსულადნი,
ეს საკმაოდ გახმურებული შრომი მხატვარი ხუთებზე სწავ-
ლობს, — გიორგი, მარიაამ, დიმიტრი კარგონენი არიან. ჩანს,
ბავშვებს შრომა უყვართ. მივიფიქრო და რაღაც იფიქრო ძალა
ისევ უკან მეზიდებოდა. მარიაალა, იმ დღეს მათი ბინა არა
თბებოდა, მაგრამ მანანას ერთი ლექსისა არ იყოს, „თუ სი-
ყვარული არსებობს, სულ თოვლებს, მაინც გათბები!“.

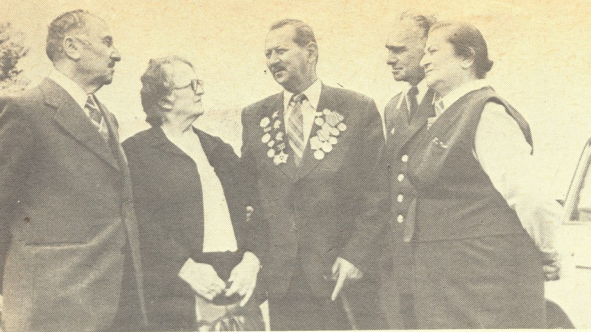

საბჭოთა საქართველოს და რესპუბლიკის
საქართველოს პარტიის შემსრინის მე-
წინისათვის დაკულტურების პარტიის ინო-
ვაციებით მოწოდებული ინტერნაციონა-
ლური მეგობრობის კლუბის თმბატური
კავე-საღამო — „შეხვედრა მომავალთან“.

თბილისის კარიბჭეში, იქ, სადაც ქა-
ლაქის სახელმწიფოების მარტელები მე-
მოიაროი ალუმარაოდ, სახმდრო ზღის
მარჯვენა და მარცხენა ვრცელი ტერი-
ტორია საქართველოს სასოფლო-სამეურ-
ნეო ინსტიტუტის სასწავლო კორპუსებსა და
სტუდენტებს უჭირავს. აქ არის სასა-
ნავლო ნაკვეთები ინსტიტუტის მეცნიერ
მუშაკთა და სტუდენტთა სასწავლო და-
კვირვებებისათვის, საორტული მოედანი,
კეთილმოწყობილი საცხოვრებელი ხუთი
კორპუსი, კლუბი, ბიბლიოთეკა, კინოთე-
ატრი, თანამედროვე ინტერერით დამშვე-
ნებული ორი სასადილო, საყოფცხოვრე-
ბო მომსახურების კომპინატი, მაღაზია...
სტუდენტებს ყველა პირობა აქვე შემწინ-
ული კარგი სწავლისა და კულტურული და-
ვნივებისათვის...

„შეხვედრა მომავალთან“. დიას, ასე
წოდებდა ძველი და ახალი თაობის წარმო-
მადგენელთა თავშეყრას.

მეკრებას დაესწრნენ შრომისა და სა-
მეურნეო ომის ვეტერანები: ვენერა გო-
თოშია, ვენერა რინიშვილი, მუშანა
მუჯირი, ელისაბედ ლლონტი, მარინე მე-
ლეოვა, თინა ბოკერია, რამდენიმე
შრომის აკტიური ტენიკურ მეცნიერ-
ებათა კანდიდატი, სტუდენტობისას სა-
ხელმთბიო სტუდენტინატი, ორჯონი-
ქიძის რაიონის ალკე რაკოპის მეორე
მდივანი ბელა ცისკარიძე, ტენიკურ მეც-
ნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი ანა ლე-
ლევიძე, მეცნიერი მუშაკები: ვენერა ბა-
სილაშვილი, ნარგისა მაჭარაშვილი, ცია-
ლა შანშაშვილი, სოციალისტური შრო-
მის გმირი გიორგი სხინიაშვილი (წლებს

მარცხნიდან: გ. გუბინაშვილი, ვ. გოთოშია, გ. ხანათაძე, ე. შურღია, თ. ბოკრია.

მანძილზე პარტიის თელავის რაიკომის პირველი მდივანი, ამჟამად სოფლის მეურნეობის ეკონომიკისა და ორგანიზაციის კვლევითი ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერი მუშაკი; პროფესორი, ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი გიორგი ხანათაძე, საბჭოთა კავშირის გვირი ინჟინერ-მექანიზატორი გივი შურღია, საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს სავაჭრო კომიტეტის პასუხისმგებელი მუშაკი ვანო ქოთლაშვილი, აზრისის საბჭოთა მეურნეობის დირექტორი გივი აბალაძე, პირველი ქართველი მექანიზატორი ქალი ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი ანტონინა ბარბაქაძე; მომავალი მექანიზატორები — სტუდენტები.

მექანიზაცია-ელექტროფიკაციის ფაკულტეტზე 47 გოგონა სწავლობს. ბევრი მათგანი რესპუბლიკაში საკმაოდ სახელმძღვანელო და აღიარებულიც არის:

კასპის რაიონის ოკაშის მევენახეობის საბჭოთა მეურნეობაში „ტ-54“ მარკის ტრაქტორის საქვების საქართველოს კომპარტიის XXVI ყრილობისა და სკკპ XXVI ყრილობის დელეგატი, დაუსწრებ-

ლი ფაკულტეტის მეხუთე კურსის სტუდენტი ნათელა ბუთხუჩი. იგი ხნავს, თესავს, წამოლავს, თვავადებული გარჯით მეთერთმეტე ზუნთლების პირად დავალებებს ასრულებს; გურჯაანელი მექანიზატორი პირველი კურსის სტუდენტი მანანა ნესუაშვილი (მასზე საკმაოდ ვრცელი მასალა ჩვენი ჟურნალის 1979 წლის მე-2 ნომერში დაიბეჭდა); მეორეკურსელი, საქართველოს კომკავშირის XXVI ყრილობის დელეგატი და ამ ყრილობაზე ტრაქტორ „ბელორუსი“ დაჯილდოებული თიანელი ნათელა ჯანგირაშვილი; მეორე კურსის მექანიზატორი სტუდენტი, ყველა რაიონული კულტურული და სპორტული ღონისძიებების მონაწილე, სტუდენტის მრავალჯერ მფლობელი ამბროლაურელი ვერვიკ ნეფარიძე.

ზოია ბერიძემ ოთხი წელი იმუშავა სოფლტექნიკის ქარელის რაიონულ განყოფილებაში ტრაქტორისტად, არაუკული იყო კომკავშირის ქარელის რაიკომის ბიუროს წევრად, დაჯილდოვებს სოციალისტურ შუქონებაში გამარჯვებულს სპეციალური ნიშნით, აირჩიეს საქართვე-

ლოს ალკპ XXVI ყრილობის დელეგატად, მიღებული აქვს კომკავშირის XXVI ყრილობის საბჭოთა სივრცის საქართველოს წარჩინებულები. წელუს საქართველოს ალკპ ცენტრალური კომიტეტის საბჭოთა სივრცის დამსახურა, მისი გვარი შტაბნილია საქართველოს ალკპ ცენტრალური კომიტეტის საბჭოთა ნიშნით.

სტუდენტობამდე ასევე სასახლო შრომით გზა განვლეს დალი ჩუტკერაშვილმა და ვერა რობაქიძემ. ისინი მოვიდნენ და ინსტიტუტის კედლებში შემოიტანეს სიხალისე, სტუდენტისათვის დამახასიათებელი სიჯანსაღე სულისა, ცოდნის დაუფლებად დაუოკებელი წყურვილი, შრომით ნაჯაფნი დღეს მეცნიერების სასუფოლებს უფლებიან: ვით გოგონის თვალსაწიერი მეცნიერების სიღრმეებს სწავდა... სწორედ ასეთ ახალგაზრდებზეა ნათქვამი: „ახალგაზრდობა — იმედი ხვალის“.

ახალგაზრდებს ზურგს უმაგრებს უფროსი თაობა, რომელთა ცოდნა და გამოცდილება დაინდობს მათ ახალ-ახალი მიჯნების დასალაშქრებად...

ვენერა გოთოშია 45 წლის წინათ დაამთავრა მექანიზაციის ფაკულტეტი. მძიმე იყო მამინდელი ცტუდენტური წლები: გაჭირვება, უგზოობა, უსასწრაზო... მაგრამ ცოცხლობდა რწმენა, რწმენა მომავალი ბედნიერი დღის გათენებისა. ომიც მაღელ ნაშრომით ახალგაზრდა. სპეციალისტებს. ტრაქტორის საქვს მიუჯდა პირველად ახალგაზრდა მექანიზატორი. ტრაქტორის არც კაბინა ჰქონდა და არც საჩრდილოებელი სხვა რამ გააჩნდა. კარგად გავიხსენით ოდგადაიანი წლების ტექნიკა და ნათლად წარმოგვიგადოთ, თუ რა სრულყოფილის დაძლევა უხდებოდა მამინდელ სოფლის მეურნეობის სპეციალისტებს. უტრანსპორტობის გამო სათადარიგო ნაწილები მექანიზატორებს პრიგადიდან პრიგადებში საკუთარი ზურგიით გადაძლიანათ. ვენერა ასურეთის მტს-ში ქალთა სტრატეგიის პრიგადის ხელმძღვანელობდა, ომის წლებში ქალები საცაო საქმესაც ართმევდნენ თავს და სოფელ დიღომში ვენერა გოთოშია მტს-ის მექანიზატორების მექანიკოსად დაინიშნეს. ეს ის წლები იყო, ყაყბით პირდაპირ მიხედვებიდან რომ გააკალებდა ფრონტზე საბრძოლველად. მუყათით ქალი თვეობით უჯდა ტრაქტორისა და კომბაინის საქვს დიღომში, ლისში, წყნეთში, გლდანში... მტს-ის მთავარი ინჟინერი იყო, ბოლოს — დირექტორი; 1954 წელს სრულიად საკავშირო სოფლის მეურნეობის მონინავეთა თათბირის მუშაობაში მონაწილეობდა, კრემლის დიდ სასახლეში შვიტყო, რომ იმ წელს საბჭოთა კავშირში თურმე სულ ზუთ მტს-ში ყოფილა ქალი დირექტორი, ამითან ამიერკავკასიაში ერთადერთი თვითონ გახლდათ; საქართველოს კომპარტიის მე-17 ყრილობის დელეგატადაც აირჩიეს. მედლები, სიგელები, სხვადასხვა ჯილდოებზეც საკმაოდ ხვდა წილად.

მარცხნიდან: მ. მექლიაძე, მ. ნესუაშვილი, ვ. ხახიაშვილი, ე. ლლოტი, ვ. ნეფარიძე, ვ. გოთოშია, შ. შვიტიანი, დ. ჩუტკერაშვილი, ა. ბარბაქაძე.

ს. ჩანაშვილის ფოტო

მას არც თავისი სენხია ვენერა როინი-წელი ჩამორჩა, ინსტიტუტის დამატარებისთანავე ის საქართველოს მინათმომცემების სახალხო კომისარიატში მანქანა-არაღების განყოფილების ინსპექტორად დანიშნეს. მტკის მგვამავიც იყო, მეთაფსებით მობიავთა კურსებზეაც ხელმძღვანელობდა სამინისტროში, წყნეთის კოლმეურნეობაში აგრონომად მუშაობდა და ფლეთის კოლმეურნეობის გაბეგობის თავმჯდომარეც იყო ომის მძიმე წლებში. შემდეგ გლდანში დაიწყო მუშაობა აგროინჟინრად. ამჟამად საქართველოს სსრ მთავარსახურებელი აგრონომი, შრომის ვეტრანი — შრომის ნიდეგი დროშის ორდენისანი, იგი მექანიზაციის ბრიგადის უფას სათავეში გლდანში.

ვენერა ბასილაშვილია უფრო მოვავიანებით დაამთავრა ინსტიტუტი, კათედრაზე დატოვეს, როგორც წარჩინებულ სტუდენტს, მაგრამ გულმა სოფლის მეურნეობის მექანიზაციის და ელექტროფიკაციის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტისაკენ გაუწია. კონსტრუქტორად მიიღეს. მერე სახკომსოფტტექნიკის საკონსტრუქტორო ტექნოლოგიური და ეკონომიკური პროგნოზების ინსტიტუტში დანერგვის განყოფილების მთავარ სპეციალისტად გადაიყვანეს.

ანტონინა ბარბაქაძე — ქუმარიტად მდიდარი ფანტაზიისა და დაუშრეტელი ენერჯიის მცენიერი, კარგად უხამებს ერთმანეთს სამეცნიერო მუშაობასა და ინტერნაციონალური კლბების საინტერესო, შინაარსიან საქმიანობას. ბევრი მნიშვნელოვანი ღონისძიებების თაოსნისა ქალბატონი ანტონინა. 1977 წელს კომკავშირის პრემიის ღირსეულები სტუდენტად მიიწვია და სტუდენტობის შეაბეჭდა. გამართა თემბატური საღამო: — „სამჭოთა ხალხების მეგობრობა ჩვენი უკლებლობის წყაროა“. საღამოზე საქართველოში მცხოვრები სხვადასხვა ეროვნების პოეტები მოვიდნენ, შეხვედრა მოუწყვეს კუთმულ ტექსტების აჯამებების მონაწილეებს და კინოვიდეო „ჯვარედული კუნძულის“ შემოქმედებოის კოლექტივს, დიდი სამამულო ომის მონაწილე ვეტერანებს, რომლებიც მათს ინსტიტუტში მუშაობენ. საინტერესო იყო დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მე-61 წლისთავისადმი მიძღვნილი ინტერნაციონალური მეგობრობის საღამო, მექანიზაციისა და ელექტროფიკაციის დეპარტამენტის პირველკურსელთა კვირეული, რომლის დროსაც ბევრი საქართო ღონისძიებაც განხორციელდა, საინტერესო გვემეტი დაისახა...

ასე შინაარსიანად ცხოვრობენ, შრომობენ და სწავლობენ ინსტიტუტის სტუდენტები, ხვალისდელი სპეციალისტები, რომელთა სტუდენტური წლები ანტონინას-ნაირმა პროფესორ-მასწავლებლებმა მრავალფეროვანი და დაუწყინარი გახადეს.

ნანსელი ბუკია

რჩევები

ზომი რამ მასივრის შესახებ

მაცივარი სამზარეულოში კედელთან დადგეთ, რადიატორებისა და ცენტრალური გათბობის მიღებისაგან მოშორებით, ამასთან, მის შიშის სიხეები პირდაპირ არ უნდა ზედებოდეს. როგორც წესი, მაცივარი უნდა შეინახოს ახალი პროდუქტები, არავითარ შემთხვევაში არ შეაწყოთ ცხელი კერძები ქვაბი სწრაფად რომ გაციედეს, შემთხვევით სველი ტილო და წყლიან თანხი ისე ჩაღეთ, რომ ქსოვილის ნაწილი წყალში აღმოჩნდეს. ეს დაჩქარებს წყლის ამორთქლებას და ქვაბი სწრაფად გაგრილდება. უშეშობისა, შეინახავთ ბოსტნეულს წყალი მოასხებოთ.

მაცივარში პროდუქტები გაცილებით სწრაფად შრება, ვიდრე ჩვეულებრივ პაროებში, ამიტომ კერძები შეინახეთ დაბურულ ჭურჭელში სითხე ჩაახტო მინის ქილევხსა და ბოლოებში, ამას გარდა იმინი არ უნდა მოთავსდეთ ამორთქლებლის შეივით ან მის ქვეშ. მაცივარში ცხელი საჭმელებისა და ღია ჭურჭლით სითხის შენახვა ბევრად აჩქარებს „თოვლის“ წარმოქმნას. თარიღებზე დაწყოილ პროდუქტებს ერთმანეთზე ნუ აახუბულებათ. — მაცივრის საკანში ჰაერის მოძრაობა აუცილებელია.

კვების პროდუქტები ჩვეულებრივ, შეინახეთ ნოდ ვრადუსს მიახლოებულ ტემპერატურაზე, რათა მათში არსებული წველები არ გაიყინოს.

მინერალური წყლის ძლიერ გაციებას შედეგად მოხდეს ზოგიერთი სამკურნალო თვისების დაკარგვა. ამიტომ მათი შენახვა რეკომენდებულია ბოთლებისსათვის განკუთვნილ სპეციალურ განყოფილებაში. მაცივარში სახვეტი უნდადის დასამზადებლად შეიძლება გამოიყენოთ როგორც თბილი, ისე ცივი წყალი. ფიჯიოენები ფიჯიოენი, რომ ცივი წყალი სწრაფად იფინება, რადგანაც ნაკლებ სითხის გამოშეუღეს, თუმცა თბილი წყლისგან უფრო გამჭვირვალე უნდადის მიიღება, რადგანაც მასში ჰაერი არ არის.

მაცივარი 2-8 კვირისი ერობელ გაწინდით. მინერალური დაფარული ნაწილები მდიდანი წყლით (1 სუფრის ცოხი საჭმელი სოდა ჰქვა წყალზე), კარი კი — თბილი საწინანი წყლით გარეცხეთ. გარეცხილი ზედაპირი გაწინდით და შეამზალეთ რეგულარულად.

ამორთქლებლის კედლებიდან უინოლსა და თოვლის ხაფარის მოცილება შეიძლება დაუფარვით მაცივრის გასუფთავებას.

სუნის წარმოქმნისას მაცივრის ხაჩისა და მთელი მოწყობილობის გარეცხვამ თუ სასურველი შედეგი არ მოვეცა, თარიღებზე დაწვეთი სუნი პუტის პატარა ნაჭრები და შხორის ხუნე ერთ დღეში გაჭრება. იგვე მზარს მიაღწევთ, თუ ღია ჭურჭელში ჩაერთო მოხარშული ბრინჯს და მაცივარში შედგამთ.

მაცივრის ხაჩისა და მთელი მოწყობილობის გარეცხვამ თუ სასურველი შედეგი არ მოვეცა, თარიღებზე დაწვეთი სუნი პუტის პატარა ნაჭრები და შხორის ხუნე ერთ დღეში გაჭრება. იგვე მზარს მიაღწევთ, თუ ღია ჭურჭელში ჩაერთო მოხარშული ბრინჯს და მაცივარში შედგამთ.

მ. კახელიზიძე

Handwritten notes in a box, including the name 'მ. კახელიზიძე' and other illegible text.

მეხსი-

გუგუტი უკის

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ოჯახი ერთ-ერთი უძველესი სოციალური წარმონაქმნია, რომლის ეკონომიკური და მორალურ-წესრიგი მდგომარეობა მთელი საზოგადოების განვითარებასთან შეიძლება კავშირში განიხილებოდეს. კ. მარქსის სიტყვით, ოჯახი საზოგადოებრივი ხასიათის პროდუქტია, რომელიც იხევ-ვე ვითარდება და იცვლება, როგორც თვით საზოგადოება.

კაცობრიობის ისტორია სხვადასხვა ტიპისა და სტრუქტურის მქონე ოჯახს იცნობს. ზოგი მათგანი მოიხსი, ზოგიც არსებობდა გარე-დაიქმნა, მაგრამ იმათაგომ ნიშანდობლივი ერთი ძირითადი თავისებურება მან აღდგომე უცვლელად შეინარჩუნა. ყველა ხალხის ცხოვრებაში ოჯახი ქერქვეშ მოხსახურ. უახლოეს ადამიანთა ერთობლიობას შეადგენს და მათს ინტერესებს განახავიერებს.

ხანგრძლივი ისტორიული განვითარების გზაზე ოჯახის ფორმა და სტრუქტურა არა იცვლებოდა, ცვალებადობას განიცდიდა ხოლო ოჯახი ურთიერთობის ნორმებიც, რაც თვალწინააღმდეგე ჩანს ქართველი ხალხის საოჯახო ურთის მაგალითებზეც.

საოჯახო კონფლიქტის საფუძველზე მრავალბუნადი ოჯახის ინდივიდუალურ ოჯახებად დანაწევრება საზოგადოებას არ შეუწყობოდა, რადგანდაც ასეთ შემთხვევაში მხოლოდ ოჯახის სტრუქტურა იცვლებოდა. ოჯახის დაყოფა ზოგჯერ უკონფლიქტოდ, ნებაყოფლობითაც ხდებოდა, რითაც საოჯახო და საზოგადოებრივი ცხოვრებას არსებითად საფრთხე ემუქრებოდა, ვინაიან ოჯახი, მხოლოდ ფორმის იცვლიდა: ად ოჯახს მცირე ენაცვლენოდა, ხოლო ოჯახი სიტყვით, შრომისა და შედეგების ერთობა ურღვევად რჩებოდა. რაც შეეხება შვილებისაგან შრომების განცალკევების ან ცალკმარის გაურის გზით ოჯახის დაშლას, მდგომარეობის უკიდურესი განწევრების ხდებოდა და ორივე ასეთი შემთხვევა საძირახისა და საზოგადოებრივად მიუღებელი იყო.

ანალიტიკური შემთხვევების ანტიზოგადოებრივი მოვლენათა კატეგორიას მიეკუთვნება ჩვენი თანამედროვეობაც, მაგრამ, საშუაზაროდ, დადგინდული ცხოვრება ამ მხარეს საკმაოდ მძიმე საცოდაურ ტიპისაა განიცდიდა. ამგავარი ვითარება სერიოზულად აწუხებს ხალხს მოაზროვნე ყოველ ადამიანს, ვინც ეს თავისი ხალხის კეთილდღეობაზე ფიქრობს და საოჯახო ურთიერთობას ერის ცხოვრებასა და მის მომავალთან კავშირებს. დამახინძი თავიანთი გულწინფრომას და აღშფოთებას სხვადასხვა საშუალებით გამოხატავენ, ერთნი აქტიურად ერგებიან ნაივანვითა ურთიერთობაში, მეორენი — სასამართლოში მტკიცად აცხობინებენ. მისებრი პირებს მიმართავენ და ახე შემდეგ უმოვარეს შე-

შთხვევაში შექმნილი ვითარებას სვედაწმარებადი პირი გვამცნობს, ხოლო ზოგჯერ საქმეში მისი რომელიმე გულშემატიკავარი ერევა.

უხანძრობობითა და გაუკუდმართებელი რეაზური მდგომარეობით უშეტესად ქალები იჩაგრებიან. ისინი, ან მათი გულშემატიკავრები, ხშირად წერილობითი მიმართავენ უურაოდ „საქართველოს ქალის“ რედაქციას, რომლის საბითუო ჩვენს ქალებს თავიანთი დიდი ქობაგი, მესაიღებელი და მსაღვემეებელი ცემულაბია.

წარსულის ანალიტიკურად, თანამედროვე ცხოვრებაშიც ვართულებები იქმნება ჩაბლი-სა და დედაშობის, შვილისა და შრომლების, დისა და ძმის, ცოდისა და ქმრის ურთიერთ-დაპირისპირების ნიადაგზე. ამ მხარეს საავადლოდ მდგომარეობა ასახებულ რედაქციის სახელზე შემოსულ წერილებში, რომელთაგან საინფორმაციო რაოდენიმე მათგანზე შეგიჩრდებოდა. მაგალითად, ბათუმშიან მღებელი ერთბაში წერილის ავტორი, ორი შვილის დედა ბაბულა შავეს ასული მურიელია გვაცნობს თავის უშეცო და უმძიმეს მდგომარეობას, როგორც ქმრისა და დედაშობის სარახუნის მოქმედების შედეგად. 1977 წლის მარტში იგი ცოლად შეურთავს სახმებრო სახანხურში მყოფ ვ. ა. ბ. მჭრის ფუნქციონების, თალითობის, დაღატახისა და უსარსებულობის გამო ოჯახი დაინგრა. წერილის მოყვანილი ფაქტების მიხედვით, ვაჭის მამა შეუწყობოთაა შვილის თავგახულ საქციელს, უცდია მდგომარეობის მოწესრიგება, რადგან იც უნებუნებია, მაგრამ, საშუაზაროდ, ტრადიციული ანტაგონიზმით ჩაბლს აქტიურად დაპირისპირება დედაშობით, რომელსაც შვილის ბინდან გამოქმედებია ჩაბლიც და თავისი ორი შვილიშვილიც.

თუ ამ შემთხვევაში ქმრისა და დედაშობის ის უსულგულობა და უხანძრობობა ნაჩვე-

ნები, სხვა წერილებში საწინააღმდეგო ვითარება აღწერილი. გ. ვადაქორია რედაქციას ატყობინებს თავისი მეზობელი ქალის, ავადმყოფობით დაუძლურებული სენსორიანის უნებუნებლო ცხოვრებას. კორცხსინდენტი შეგნებულად არ აშობილებს გვაჩრებს, თავისი წერილის პერსონაჟებს მხოლოდ სახელებით მოიხსენიებს და იმედოვნებს, რომ ფაქტების გამოვლენების შედეგად ისინი თავიანთ არაადამიანურ საქციელს დაგმოგონ. საქმეს განხლავთ, რომ ერთადერთი შვილის დედა, სახელად ნინო, რომელსაც სათესავებში, მეზობლებში თუ უკუფილ თანამარშალბეში კეთობა და უწყინარი ადამიანის სახელი აქვს მოხვეცილი, მოუტოლებიათ შვილს (გაიხოს). რასაც (ქეთევანს) და შვილიშვილებს. ისინი მარხობა ინგაღამა ქალმა სხვა ვინმეს რომ საბარო არ მოატანინოს, აუბოთ იშრომების, ზედმეტია დაპარაკი მის მოვლა-პატრონობაზე.

ზოგიერთი წერილში ნაჩვენებია მოამაგედის მჭარე ხვედარი, ერთ-ერთი ხელმოწერილი კორცხსინდენციის მიხედვით, შრომლების გარდაცვალების შემდეგ უფროსმა დამ გავარდა და ცხოვრების გზაზე გამოიკვანა თავისი ობლად დარჩენილი და დედა. ისინი დაოჯახდნენ, გამწარდელი და კი მამათული ოთახში დარჩა, სადაც შეტყობა მათ დიდ სიკეთეს განცალკევებით, მაგრამ ბოლოს უმღერი დის ქმარი ამ ოთახის დასაკუთრების სურვილს შეუპყრია. არგუმენტად შვილების საბოის თბილისში ბინის უქარლიბა მოუტანია. წერილის ავტორმა იურჩხრულა ამ ვითარების ამბავებიათ, მაგრამ ბოლოს უმღერი დის თბილისში მიმართა რედაქციის, რომ და ფაქტების შენიღბული სუბიექციური მარც იქნეს მღებელი მოღაგეთა უხანძრობა. ფაქტობრივი მონაცემებით მღებელში უმღერისწინააღმდეგო შემთხვევები ცხოვრებაში ხდება და ყველა ენაქვის ახასიათებს. რიც

თახვირელი ქალის ოცნება

ქალმა სიკვამლე მისხტეთში მოსპო და გაა-
ნადღურა მრავალი ციხე-სიმაგრე, სოფე-
ლი და ტაძარი, იკვარქმნა ათობით სო-
ფელი, რომელთა კვალი და სახელი გად-
მოიკვებებო და თქმულებებში თუ შემორჩა.
თქმულებები კი გარდასულ დროთა სიზ-
მარეული გამოცხადებასათვის არის რაღაც
შორეული და თან ახლობედიც, იგი ტკი-
ვილია ჩვენი სულისა, ჩვენი ფიქრისა, ჩვე-
ნი სისხლისა და ხორცის ნაწილია. მოგო-
ნებებში დარჩა ბევრი სოფელი. მესხეთში
ახლაც გაიკონებთ ასეთ ლექსს:

ბოლო კლდისა ქალი ვარო,
თახვირისა რძალი ვარო.

ახლა არც ბოლო კლდეა და არც თა-
ხვირი. ბოლო კლდე აბასთუმის ჩრდი-
ლო-დასავლეთით მდებარეობდა, კურც-
ხანას ხეობაში, თახვირი კი ზარზმის მო-
ნასტრის სამხრეთ-აღმოსავლეთით. სწო-
რედ ამ თახვირზე მესხეთში შემორჩა
ერთი გადმოცემა.

თახვირი აყვავებული და დიდად დასა-
ლებული სოფელი ყოფილა. ერთ დღეს
უბედური დილა გასთენებია სოფელს —
თურქეთის ჯარი შესევია. პირველად ჩა-
უშლიათ და ჩაუნგრევიათ ბუხრები, შემ-
დედ შევიცილან სახლებში და ხალხი დი-
დინ-პატარაანად ამოუოცავთ. მტრის
ჯარის ერთ ქებუკ მეთაურს გასაოცარი
სიღამაზის გოგო უნახავს ამ სოფელში.
მოსწონებია იგი და არტანში გაუტაც-
ნია საცოლედ. ქმარს უზომოდ აყვარებია
და ციხე იწავს არ აკარებდა თურმე. ქარ-
თიველ ქალს შეიღო ფიქრ შესქენია. გავა-
და წლები, თახვირელთაგან მარტო ეს ქალი-
და დარჩა ცოცხალი. იგი მოხუცდა, სა-
მოკდადით წელი გაატარა უცხო ცის
ქვეშ, მაგრამ ვერ დაივიწყა თავისი მოზო-
ბიური სოფელი.

თურმე ერთხელ ქართველმა ქალმა
არტანის ქუჩაში თვალ მოკარა ფიქვის
სისხანად დაშავდებულ კოცებს, რომელიც
უცხო მგზავრს ცხენზე ჰქონდა აივებუ-
ლი. მოაგონდა, რომ ასეთ კოცებს მო-
ლოდ მის მეზობელ სოფელში აკეთებ-
დნენ. იმხო მგზავრი და ვინაობა ჰქონია.
მგზავრი მართლაც თახვირის მეზობელი
სოფლიდან, გოგორიდან ყოფილიყო.
ქალმა დიდი პატივით მიიღო მგზავრი,
უხვად დასაჩუქრა და თან სიხოვა;
ახლა ჩემ სოფელში მიხვალ, მინახე მა-
მარჩის ნასახლარი, მის წინ ერთი დიდი
ლოლია, ლოდვეშ ნითელი ქვა დეგს. ის

ქვა ამოიღე და ხურჯინის ერთ მხარეს
ჩადე, მეორე მხარეს კი ჩემი სოფლის
წყაროს წყლით სავსე კოკა ჩადე, ჩამო-
იტანე და სიმდიდრეს გამოიძებო.

დაბრუნდა თახვირი ის კაცი, მონახა
ის ქვა და დიდი ლოდვი. მის ქვეშ მარ-
თლაც იყო ნითელი ქვა, ჩადო ხურჯინში
და გასწავა. კარგა მანძილი რომ გაიარა,
მოაგონდა, რომ წყალი დაივიწყებოდა.
იფიქრა, წყალი წყალია და იქვე ქალის
წყაროდან ააგხო კოკა და არტანისაკენ
გასწავა. ქართველი ქალი სიხარულით
შეხვდა სტუმარს. როცა კოკით წყალი და
ის ქვა დაინახა, ცრემლი მოივლი, სხვა
საინარტელი აღარ მაქვსო, სიკვდილისაც
აღარ მეშინიაო, მოსეა თუ არა წყარი,
დამწუნდა. მგზავრს უთხრა, — სოფელი
ამოწყდა, მაგრამ წყაროს რაღა მოუყუ-
დამო? ქვეყანა თუ შევიცვლა, წყალი რა-
ღამ შევიცვლაო. შეუნხდა მგზავრი. უფ-
როსმა შილქმა რომ შეატეო — დედას ასე
შეუნხებდა, მოკრძალებით უთხრა: რა-
ტომ არ გეუბნები რა დარდი განუწუნეს,
ვიგბ ჩვენ შევიცილა მაგ დარდის შემ-
სიბუქებო.

ჩემო შეილებო, — უთხრა მოხუცმა.
— ჩემი აღსასრულის დღე მოვიდა. ვე-

ღარაინ მიშველის. არაფერი უნდა მქონ-
დეს ნუთისოფლის სამდურავ, ქმარი
კარგი მყავდა, შვილები დამეზარდნით,
არც სიმდიდრე მაკლდა, მაგრამ გული
შეიცვ სხვაგან მქონდა; სული მტკიოდა,
მეივლებო. ყველაზე ძნელი სულის ტკივი-
ლი ყოფილა, შენი ფესვის ტკივილი. მომ-
წყვებეს ჩემს ფესვებს, თურმე ჩამსვეს
მაგრამ ტკივილი ვერ დამიწყურეს.

თახვირელმა ქალმა ნითელი ქვა აი-
ღო, დიხანს უფრო მდუმარედ ცრემ-
ლით ავესო თვალს: — როგორ გვიყვარდა
გოგონებს ეს ნითელი ქვა, ფრხილებს
ვივებავით, თავს ვანონებდით: სოფლის
ბიჭებს. რა ვიციღო მამონ, რომ თურმე
ჩემი მინის სისხლი ყოფილა ეს ნითელი
ქვა, სამშობლოში დედურილი სისხლი
შეუდებელი და გაქვავებული!

„ზომ აგინდა ოცნება, თახვირელო ქა-
ლო! შენი სისხლიანი მინა გენატრებოდა
და, ნახე“. — ჩურჩულდებო მოხუცი.

სოფელი გაქრა, მაგრამ ხალხში დარჩა
ღვეენდა თახვირელი ქალის ოცნებაზე.

პატარა ბიჭოვშილი,

საქართველოს სსრ დასახლებული
მასწავლებელი,
აიფენის რ., ხოფ. უღც.

ნიმუ ჩიხლაქი

ნიმო ჩიხლაქი პირველად 1934-35 წლებს სეზონში გავიყანი, გორის თეატრში. მაშინ იგი მს წილს იყო გადაცილებული, მაგრამ ახლაც დიდ სიამოვნებას მგერის ნინოს გარეგნობის, ტმპერამენტისა და დაბეჭდილი თამაშის მოგონება. შეუდარებელი იყო აფინოგენოვის პიესაში („მგლის ბილიკი“), სადაც კორდოვის როლში პარტ-ნიორობას უწევდა მსახიობი და რეჟისორი ალექსანდრე ალანსაპირელი. ეს შეუდარებელი წყვილი იყო სცენაზე. მათი ტმპერამენტობა, განცდები და კულტურული მტკაცუნებდა აქადრებდა მაყურებლებს.

ნიმო ჩიხლაქი დაიბადა ბათუმში, 1899 წელს. მამამისი კირილეს მელია უყვარდა სტოლენება და თავისი ქალაქობილი ზნორად დადიანა ხილვე თეატრში, ესტრადანდენე მოღვაწირობის დასის წარმოდგენებსაც, შალვა დიდაიანის ხელმძღვანელობით რომ იმართებოდა.

ნიმო ჩიხლაქი რევოლუციის ცეცხლი ბათუმის ცსაცე მიოდო. ურესკრულის პირას მდგარი მეფის დამაქმები მოწინავე დამიანებს ზნის ავლებდნენ. მათი რიცხუში მოხუცა ნინოს მამაც. ერთ დღეს მან ოქახის კარა ფრთხილად შეაღო და დამნაშავესავით ჩაილაპარაკა, სამსახურიდან გამათავისუფლდო.

არაინ შებახუბიბა, უველაფერი ვასაგები იყო! პატარა ნიმო, რომელიც მაშინ 15 წლისა თუ იქნებოდა, მიუხალოვდა მამას, უსიხეველო ვაშხნევა, მოუღერება. შორეი დღეს გოგონამ ტელედრაფისტად დააწყო მუშაობა და ოქახური ტაქროის ზიდვაც თვითონ იყისრა, შემდეგ კი ქუთაისის თეატრის კარცე შეაღო.

რეჟისორი მის. ქორელი მოხიბლა ქალაქვილის წარმტაცმა გარეგნობამ, მისმა სახურამა, ნაიფობა გონებამ და მამივე შესთავაზა მხევალის როლი სოფოკლეს „ოიდიპოს მედენში“. როლი მხოლოდ ერთი ფრასიხაგან შედგებოდა, მაგრამ ნიმომ ისე წარმოქვეც ეს ფრასა, რომ უველას მიეწონა.

ეს იყო 1918-19 წლების სეზონი. ნიმო ცეკვით გამოიყვანეს ნინოშვილის „ქრისტიენში“. შემდეგ კი მისცეს ოს როლი „იმე-

დის დაღუპვაში“. თუმცა ტექსტი მეტად მცირე იყო, ნიმომ მაყურებელი აღაფრთოვანა და თეატრის ხელმძღვანელობამ მამინევი ჩააბა სხვა სპექტაკლებშიც.

იმ სეზონის დახურვის შემდეგ ვარლამ ჩხიკვაძისა და შალვა ჯაფარიანის ხელმძღვანელობით შედგა სახაზუბლო ზრადგადა, რომელიც ნიმოც ჩაერთო. მან წარმატებით შეასრულა როლები სინჯა — („ქრისტიენში“) და რახილი („ერაკელის ქალში“), რის შემდეგაც მიიღო მუდმივი საგზური თეატრში, როგორც მსახიობმა.

შემდეგ ნინოს გედავით მოივარა როლებში. ესენია: ოლოლი (ანდრეევის „დღენი ჩენი ცხოვრებისა“), ვანო (ია ეკაპაძის „პე 12 ჯერით“), გვიანე („ციხის საიდუმლო“), ტურვა („პატარა კახა“) და სხვ. ნინოს ნიჭმა და სცენურმა კულტურამ დიდად მოხიბლა მაყურებელი.

1920-21 წლების სეზონში ქუთაისის თეატრის საგახტროლოდ ეწვია ცნობილი მსახიობი ალექსანდრე იმედაშვილი, რომელსაც ოდელი უნდა ეთამაშა, მაგრამ თეატრში არ აღმოჩნდა დეზიდემონა. მაშინ არჩევიანი ნიმოზე შეაჩერეს და ძალიად ათაღმეს ეს როლი. იგრაილა ტამა. თვალწარმტაცი დეზიდემონა იმედაშვილმა წინ დაიყენა და უღრმეს მადლობას სწირავდა უველას.

შემდეგ თბილისი, ზუბალაშვილების სახალხო სახლი, ვინჩინგოს პიესა „ციკლოპის რებტიციები... მსახიობმა ნინოშვილად დამილა მარას როლი. სპექტაკლი რამდენჯერმე გაიმეორეს და აქედან მოყოლებული, ნიმო ერთ-ერთი გამოჩენილი მსახიობი გახდა. მან ქართულ სცენაზე 200-ზე მეტი როლი განასახიერა. მსახიობობასთან ერთად, ნინოს კალამიც უჭირდა — ნატოე მინიატურებით მიიჭრო შკოთხველის უურადლები. ეს მინიატურებია: „დამკეცარი ია“, „უთავბილო ბახი“, „შორი გაზაფხული“, „ბარათი“, „სახსოვარი და მოგონება“, „წუხლები დამით“, „სატრუს ცრემლები“, „დარბი“, „დღიური“, „წვიმა“ და სხვა.

ზუბალაშვილების სახალხო სახლიდან ნიმო ფოთში მიიწვია რეჟისორმა იუზა ზარდღაშვილმა. ერთი სეზონის შემდეგ ზარ-

დღაშვილი ქუთაისში გადავიდა და ნიმოც თან წაიყვანა. შემდეგ მსახიობი კვლავ შაობად ჭიათურის სახელმწიფო თეატრში, სადაც სამხატვრო ხელმძღვანელი პავლე ფრანგიშვილი იყო.

არ შემოძლია, არ მოვიგონო ნიმო ჩიხლაქის მიერ ჩინებულად შესრულებული როლები: ტატანა („არდევია“), კრუჩინა („უღანაშულო დამნაშავენი“), ფოფლია („გუშინდელი“), ქეთევანი („სამშობლო“), თამარ მეფე („შოთა რუსთაველი“), ლენა („მტრები“), ლაურენსია („ლაურენსია“), ჯამბაზი („ჯამბაზები“) გრაფინია („იღმონდ კინი“) და სხვა მრავალი.

ქუთაისის შემდეგ ნიმო ისევ დაბრუნდა ქუთაისში, ქუთაისის შემდეგ — სიღნაღი, გორი, სოხუმი და, ბოლოს, — მახარაძეში, სადაც მისი რეჟისორობით დაიგდა ა. ოხტრუცის „უღანაშულო დამნაშავენი“, რომელშიც თვითონვე ასრულებდა კრუჩინას როლს.

სამამლო ომის დამთავრების შემდეგ ნიმო ჩიხლაქი ხილნაში მიიწვიეს რეჟისორად. იქ მან ორი პიესა დადგა — გ. ქელბაქიანის „გამოცილები“ და პ. კაკაბაძის „კომმუნურის ქორწინება“. კიდევ ბევრი რამ უნდოდა გაეცეთენინა, მაგრამ განმრეილობის უმტკუნა. ნიმო ჩიხლაქის შემოქმედებითს საქმიანობას სიღნაღში დღესაც წერტილი და ის სასუდამოდ თბილისში, ოქახში ჩამოსახლდა.

აქ ავადმყოფობა თანდათან მოვიდა და 1948 წლის 23 მაისს ნიჭიერი ხელოვანი გამოეთხოვა კიდევ სიცოცხლეს, საყვარელ ხელოვნებას.

ქალები სტალინი

ვის არ ახსვს რომელი სახალხო ტრიბუნების — მძებნი გრაკების სახელი თუნდაც მხოლოდ სასკოლო სახელმძღვანელოში ამოკითხული მოკლე ტექსტიდან?

მაგრამ ცოტა ვინმემ თუ იცის მათი დედის — კორნელია სიციონის ვინაობა. დიდგვაროვანი რომელი მოქალაქის და სახელოვანი მთავარსარდალის ასული, იგი ადრე დაქვრივდა და ვაჟების აღზრდა ახალგაზრდა ქალს დაეწა ტვირთად. კორნელია გრძნობდა თავის დიდ მოვალეობას — მას ბრძნული მოქალაქეები უნდა აღეზარა სამშობლოსათვის — და სწავლა, რომ ზისი დეაქტი ამოღო არ ჩავლდება.

სიტყვითად და საინფორმაციო სახელგანთქმულ ქვრივს ევაობის მეფემ დედოფლობა შესთავაზა.

— გრაკის ქვრივის ბელშეფის ტახტი არ სჭირდება, — შეუთავაზა მეფეს შვილებს ერთგულება დედამ.

კორნელიას ოჯახში ზნორად იკრიბებოდნენ ფილოსოფოსები და რიტორები, პოეტები და მუსიკოსები. პატარა გრაკები უმცნეს დედს მათ და ზავშეების გულში ამოთავივე ინერტობა და მალე ეთიკური დავალები... გაივდა წლები. ბიჭუნები იდგაყვანდნენ, უფროსი — ტიბერიუს გრაკი — უკვე სახალხო ტრიბუნად აირჩიეს.

შემტლებული ოჯახიდან გამოსული რომელი ახალგაზრდობა, რეპუტაციული ტრიბუნის თანამდებობით იწყებდა პოლიტიკურ მოღვაწეობას, რომ შემდეგ უფრო დიდი თანამდებობებისათვის მიეღწეა (ახელი წიხი იყო რომში) და ამიტომ თითო-ორიჯერ ტრიბუნის თუ დედებოდა თავის საქმეს მთელი საუბრისმდებლობით. აღსანიშნავია, რომ ძველთაღრიცხვის მეორე საუკუნეში ერთდროულად უკვე თუ ტრიბუნს ირჩევდნენ, ბევრი მოთვანი ირჩებოდა სენატთან კონფლიქტს და ხალხის მიერ მოპოვებული მნიშვნელოვანი უფლებები ადვილყვებას ეძლეოდა.

ძველი წელთაღრიცხვის მეორე საუკუნის მეორე ნახევარში რომში ახალი ძალით იჩინა თავი სახალხო მოძრაობამ, რაც სოფლის მოსახლეობის გადატაკების (მაკების დაკარგვის) შედეგი იყო. ამ დროისათვის სათავეს მიწების მტკიანელი თანდათან ჩაიკაფებოდა მღვიმის მთქალაქეებმა, შესავიფთო, შეკარა ძალადობით თუ სხვა ხერხებით. მიწიდან აყრილმა ხალხმა ქალაქებს მთავრად რომში ბოვანი ხალხი მომარაგა, რომლებიც უფლებრივად რომის მოქალაქეები იყვნენ.

და აი — კვლავ იჩინა თავი დემოკრატიული მოძრაობამ, ეს ე. წ. „პოპულარების“ მოძრაობამ, რამაც განსაკუთრებულ ადგილო-

ბას მიიღო ძველთაღრიცხვის 138 წელს, როდესაც ერთ-ერთი სახალხო ტრიბუნად შეძლებული რომაელი, კორნელია სიციონის უფროსი ვაჟი — ტიბერიუს გრაკი აირჩიეს. ტიბერიუსმა იმთავითვე პოპულარების პარტიას მიემხრო. მან იხვეწა წამოეყენა კანონპროექტი საზოგადო მიწების სარგებლობისა, რომელიც იერ კიდევ ძველთაღრიცხვის 467 წელს იყო დამტკიცებული.

ტიბერიუსმა შექმნა აგრარული კომისია სამი კაცის შემადგენლობით, რომელშიაც მისი ვარდა, მისი 18 წლის ძმა — გაუს გრაკი მონაწილეობდა. მრავალი დამპყრობლის გადაღების შემდეგ კომისია მუშაობას შეუდგა. მათი დავის შედეგად 70 ათასმა უმწიწყოლად დაჩრდილმა გლეხმა მიიღო ავსტრიული საჭირო მიწის ნაკვეთი.

პოლიტიკური მოწინააღმდეგეები ტიბერიუსს სიკვდილით ემუქრებოდნენ, მაგრამ მან მომიჯნოვრობა წამოაყენა თავისი კანდიდატურა სახალხო ტრიბუნის პოსტზე. არჩევნების დროს გააფრთხილებული სენატრები, უმადლები ქურუმის წინამძღოლობით, ფორცმზე გაცივდნენ, სავარაუდოა და მაკედონის ნახსენებების შეთარაგებულნი. მათ დანახვავებოთ ორად გაიყო მოწინააღმდეგეები. ტიბერიუსი და მისი მეგობრები უძარდად იდგნენ შეთარაგებულნი.

უკვლავიერ საზარელი კატასტროფით დამთავრდა — ტიბერიუსი და მისი სამხი მეგობარი მესტიუსი დახოციეს და მათი სხეულები მდინარეში გადაუარეს. დახოციეს ან რომიდან გააძევეს ტიბერიუსის ბევრი სხვა თანამარხაველები.

გვიდათა იწილწილად და სახალხო ტრიბუნად თავისი კანდიდატურა წამოაყენა ტიბერიუსის უმცროსმა ძმამ — მგზნებარე იპატორმამ — გაუს გრაკმამ.

ვაიგებს მიზნად დასახდა უფრო გაბედულად გასძლიოდა ხალხს, ავადმდებლობის სახალხო კრების ავტორიტეტი და შეუფატი უფლებები მიენიჭებინა მისთვის. მან ერთბაშად წამოაყენა დემოკრატიული პროგრამის უკვდა საკითხი და მტკიცედ ახორციელებდა ამ პროგრამას თავისი მოღვაწეობის ორი წლის მანძილზე (იგი ირჩერე აირჩიეს ტრიბუნად). გაიუსმა აღადგინა ტიბერიუსის აგრარული კანონი; შეუშორებუა გლეხებს სამხედრო სამსახური — ღარიბი გლეხობიონების სამხედრო საკურავლებს შექმნა საგარბობა დავისათვის; წამოიწყო დიდი მავროდა და სხვა საზოგადო მნიშვნელობის მშენებლობა მთელ იტალიაში, რაც მნიშვნელოვან შემოსავლას აძლევდა ღარიბ მოსახლეობას როგორც ქალაქად, ისე სოფლად; რომში ააგეს დიდი ბეღლები უფროიოდან შემოტარების ბიზნესის შესახებად, რომელსაც

იფად ურჩებდნენ მოქალაქეებს. გაიუს გრაკმა ბევრი სხვა მნიშვნელოვანი საკითხიც წამოაყენა — ეტროლ საკითხი იტალიის მოსახლეობის დაკუთმან უფლებრივითათანასწორობის შესახებ...

ტიბერიუსის პოსტმა არახულ სიმაღლეს მიიღო. ახლა იგი უმარტულეს თანამდებობად იქცა რომში.

მაგრამ სენატმა და პოპულარების მოწინააღმდეგეებმაც არ ენდნათ. ისინი უკვლავარ უღრის საკითხებს კანდიდატობდნენ გაიუს გრაკის დასამცირებლად. აგრცელდებოდა ტრიბუნის ვაიუსზე, ცდლობდნენ სხვა სახალხო ტრიბუნების გადახიბებას და მოსყუდას.

მათ მიადწიეს მიზანს — მოაბრებეს გაიუსის ავტორიტეტს შეზღავდა ხალხის თვალში; მოკუთებულმა ხალხმა მესამე წელს — 121 წ. (ძვ. წ.) გაიუს გრაკი დაიბ აირჩია სახალხო ტრიბუნად. მის მიავრდა აირჩიეს უკვლავიერ რეპკიონერი, რომელსაც სენატმა განსაკუთრებული უფლებები მიანიჭა პოპულარების წინააღმდეგ საბრძოლველად. უმცროს ძმასაც უფროსი ძმის ბედი ეწია; იგი არ აპირებდა მოწინააღმდეგეებთან იარაღით შეხმას და ამ საბუნებრივ დღეს სახლდად ჩვეულებრივად ჩაიხუტოდა გამოვალა. თავდაცვის მიზნით, ქმარაზე მხოლოდ მატარა ხანჯლი ეკეთა.

მაგრამ შეტევამ მაინც მოხდა. გაიუს გრაკსა და მის ერთგულ თანამონაწერე ტრიბუნ ფულიუს ფლავს გაკუთულებს წამოეციენ და დახოციეს. გაიუსის მტკრილო თავისთვის მისი წონა ოქროთი დასახურეს ვილც ნაძარაბლ...

...ხალხისთვის თავდადებული ტრიბუნების — მძებნი გრაკების სახელი საუკუნეწად საუკუნეს გადაეცა. უფრო მეტს — სიტყვა „ტრიბუნი“, მათი წყალობით, ზოგად სახელად იქცა და უმცრობი დიდებით მოაღიჩა ჩვენს დრომდე.

როგორი იყო გრაკების დედის პოზიცია იმ ქართველად წლებში? — კორნელია მხარს ედგა თავის ვაჟსაც. — იგი პოპულარების პარტიას აქტიურ წევრს იყო. პოლიტიკური შენარების შეტრიალებს სურდა თანამარხაველებს, რომლის აღმხმაც ხალხში აგრცელდებდნენ, როგორც სამფუტეებს. როგორ გადაიტანა კორნელიამ შვილებს დაღუპვ იგი ამავალი თავისი ვაჟებით — გლეჯა არ გამოუცხადებდა, ძამები არ ჩაუცავს...

„კორნელიას, გრაკების დედას“, — ასე წამწერის მადლიერმა რომაელებმა კორნელია სიციონის საფლავს კვას.

ქალი

1. და, მეგობარი, სატრფო,
დედა, აღმზრდელი, ძიძა, —
დედა, რომელიც გვაბოძებს,
ქალი, რომელიც გვიცავს!

2. ქალი, რომელიც ქალობს,
ბედს რომ გვიცხობს და სჯერა,
არ ამოშრება წყარო,
არ შოიშლება კერა.

მისამღერი:

ქალი, რომელიც მზეს შავს,
ლალი, ერთგული, წრფელი,
კაცობრიობაც, შენგან
თავანისცემას ელის!!!

გუჩხტი მორის ფოცნიშვილისა

მუს. თათარ თევდორაძისა

დინჯად, გრძნობით

სიმღერა

და, მე-გო-ბა-რი, სატრ-ფო, დე-და, აღმზ-რდე-ლი, ძი-ძა,-
და - და, რო-მე-ლიც ვვათ-ბობს, ქა-ლი, რო-მე-ლიც გვი-ცავს,
ქა-ლი, რო-მე-ლიც მზეს ჰკავს, ლა-ღი, ერთ-გუ-ლი, წრფე-ლი.
ვა-ცო-ბრი-ო-ბავს, შენ-გან თა-ყვა-ნის-ყე-მას ე-ლის!
ე-ლის, ე-ლის, თა-ყვა-ნის-ყე-მას ე-ლის!
ე-ლის, ე-ლის, თა-ყვა-ნის-ყე-მას ე-ლის!
1. ე-ლის! 2. ე-ლის!

კულინარია

კიტრის მწილი

კიტრის დასამწილებლად შეიძლება გამოვიყენოთ ხის, თიხის ან მინის ჭურჭელი. უკეთესია შირინჯ ნეინის („სიკული“) ჭიხის კიტრი, რადგან მისგან გემრიელი მწილი გამოდის. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა ყარგად გავრცეცოთ (სოდანი ან ნაცარ-ხნარით) ის ჭურჭელი, რაშიც უნდა მწილი ჩავდეთ. გარეცხილი კიტრი ჭურჭელში ისე ჩავაწყოთ, რომ ყველა ფენის შუა მოვალაგოთ წიწკა, ტარხუნა, ნიახური, ქონდარი, დაფნის ფოთლი, პირშუშა, ცერეცო, ნიორი, ალუბლის ან მუხის ფოთლი. როცა ჭურჭელი მთლიანად შეივსება, დავასხათ წინასწარ გაზაფხულებული მარილწყალი ინე, რომ წყალი თავზე მოადგეს. მარილწყალი შემდეგნაირად მზადდება: ურეულ 10 ლიტრ წყალში იხსნება 2 ჩაის ჭიქა (200-400 გრ) მარილი (უმჯობესია წინასწარ აწონილი ქვაბარლი). კიტრი რომ არ ამოკიტვივდეს, ბოლოს დავადლოთ სიპო ქვა და თავზე დავაყაროთ.

თუ გვინდა, რომ კიტრი მალე დაწინდებეს, თბილ ადგილზე უნდა დავდოთ და ზემოთ აღწერილი მარილწყალს 200 გრამი მარილი და 50 გრამი პურის ხაში დავუმატოთ. ხოლო თუ მწილი, პირაქით, დიდი ხნისათვისა გვკვს გათვალისწინებული, მაშინ ერთი ჩაის კოვჩი შაბი და სამი ჩაის ჭიქა (დაახლოებით 800 გრ) მარილი უნდა მივუმატოთ და გრილ ადგილზე გადავიტანოთ. თუ ჭურჭელში წყალმა დაიწია, იგი უკვე ზემოთ აღწერილი ხნარით უნდა შეივსოს.

ნივრის მწილი

ნივრის თავებს უნდა მოვაკლოთ გარეთა ფურცლები, ფესვები და ფესვის ძირები...

მწილისათვის ვარგისია თიხის, მინის და მომინანქრებული ჭურჭელი. საშწილედ არავითარი ლითონის ჭურჭლის გამოყენება არ შეიძლება.

მწილი რომ გემრიელი გამოვიდეს, ურეულ ათ კგ. ნიორს 300-600 გრამი სტაფილო, დაფნის ფოთლი და კამა უნდა დავუმატოს. მწილი მოშავო ფერისა რომ არ იყოს, ნიორი 3-4 დღეს ცივ წყალში გავაჩეროთ და დღემდე ერთხელ წყალი გამოვუცვალათ. ოთხი დღის შემდეგ ნიორი უნდა გადავიტანოთ მარილწყალში. მარილწყალი უნდა დამზადდეს გემოვნების მიხედვით, ოღონდ უნდა გვახსოვდეს, რომ ზედმეტი მარილი დამწილების პროცესს აჩერებს, ნაყლები კი არაბილებს, ამიტომ უნდა გავიხსენოთ პრაქტიკული დავიკვავით: ურეულ 10 კილოგრამ ნიორზე ვიხმაროთ 1-1.5 ჩაის ჭიქა (200-300 გრამი) მარილი. მწილიანი ჭურჭელი დავდგათ გრილ ადგილს. წყლის დაკლების შემთხვევაში ჭურჭელი კვლავ მარილიანი წყლით შევავსოთ. არაქც და არაქც არ შეიძლება უმარილო წყლის დამატება, ამით მწილი დარბილდება. როცა დამწილება გვექმარება, მაშინ ურეულ 10 კგ ნიორს 100 გრ. მარილი უნდა დავაყაროთ და თბილ ადგილზე დავდგათ. სახელდახელო მწილისათვის, ნივრის თავების გარდა, მისი მწვანე ფოჩიც გამოვიდეს.

ი. ბერუაშვილი, აგრონომი.

რემბრანდტ სარმენს ვან რაინი (1609—1669) „სასპიას პორტრეტი“

XVII საუკუნის მეორე ნახევრის ჰოლანდიური სკოლის ოსტატი — რემბრანდტ სარმენს ვან რაინი მსოფლიო ხელოვნების ერთ-ერთ უდიდეს ნარმოზადგენლია. რემბრანდტის შემოქმედებამ განვითარების გრძელად და რთული გზა გაიარა. აღწერილი წლები მერსიკეისის შვილმა ქალაქ ლიდელში გაატარა, ხოლო 1631 წლიდან ამსტერდამში გადასახლდა და ამ დროიდან დაიწყო მისი შემოქმედებითი აღწევების პერიოდი.

რემბრანდტის შემოქმედება თემატიკის რეკლამეროვნებით სრულიად განსხვავდება სხვა ჰოლანდიელი ფერმწერებისაგან. დიდი მიღწევები აქვს მხატვარს თითქმის ყველა სახის ფერწერულ თანრო — სურათებში, პიხტიურ და მითოლოგიურ სიუჟეტებში, ისტორიულ თანრო, პორტრეტში, პერსაჟში და ნატურმორტში. იგი თანაბრად ძლიერია როგორც ფერწერაში, ასევე გრავირაში და ნახატში. მისი ოფორტები მსოფლიო ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშად ითვლება.

შუქისა და ჩრდილის საოცარი შეთანხმებით შემოქმედებულ განუმეორებელ განწყობილებას ქმნის. ამერად გაავსოზობ მხატვრის მეუღლის — სასკია ვან ეილენბურხის პორტრეტს.

ბარბაქანის პირველ გვერდზე — სპარტოველუს კომპარატინს XXVI სერიუმოს დელეგატი, მეშენახ ლეილა ჯაპარეშილი, მითხეზე — რემბრანდტ სარმენს ვან რაინი — „სასპიას პორტრეტი“.

რედაქტორი მარტია ბარათაშვილი

სარედაქციო კოლეგია: გ. ბანძულაძე, ნ. ბაგინინაშვილი, ნ. ვარბანიძე, ლ. კახაბაძე, ჯ. კახაბაძე, ნ. კილახონია, თ. ლაშარაშვილი, ძ. ლომთაძე, პ. შვენიძე, ც. ბარბაქაძე (მხატ. რედაქტორი), ნ. შალვაშვილი, ლ. შერინაშვილი, ნ. სანაბრაშვილი, ნ. ჯაპარეშილი, ე. ჯაფარიძე (პ. მკვლევანი).

საქ. კ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა

საქართველოს კ. ც. ც. ც. გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14. Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №№ რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68. მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57. საერთო განყოფილების 93-98-54. გადაეცა ასაწყობად 3/VII-81 წ. ხელმოწერილია დსასა ბექვალ 14/VIII-81 წ., ქალაქის ზომა 60x91 სმ. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3. სალიტერატურო-საგამომცემლო თაბაში 5,3 გრამი 134.100. შეკვ. 1835. უე 14159.

ბაბრატიის ტაძარი

ენება რა ერთიანი საქართველოს პირველი მეფის ბაგრატ III (975-1014) საღვთისმშენებლო მოღვაწეობას, „მხატვან ქართლისა“ მოგვითხრობს: „ამანვე აკურთხა ეკლესია ქუთაისისა განგებითა დიდითა და მიუწვდომელითა რამე თუ შემოკრიბნა მახლობლნი ყოველი ზელმწიფენი და კათალიკოსნი, მღვდელი მოძღვარნი და ყოველნი დიდებულნი ზემონი დუ ქუეპონი, მთელისა და სამეფოსა მისისა შოყენი და მათათა ყოველთა სახელმწიფოთაგანი“ ეს შემთხვევითი როდი იყო, საქართველოს დედაქალაქ ქუთაისში ახლად აგებული საკათედრო ტაძარს ზოგად ეროვნული მნიშვნელობა ჰქონდა. ეს იყო იმ მამაცური ბრძოლის ეტაპი და გავრცელება, რომელსაც ქართველი ხალხი წარმატებით აწარმოებდა უცხო და მპყრობლების წინააღმდეგ მატერიალური და სულიერი კულტურის სფეროშიც, რაც განსაუთრებით აღირჩინდა X საუკუნის ბოლოდან, განსაკუთრებით XI საუკუნეში.

როგორც აკადემიკოსი ვ. ბერიძე აღნიშნავს, „XI საუკუნე ჩვენი ძველი ზურთომიძეების დიდი საუკუნეა, როდესაც ახალი სტილის ნიშნები სრულსა და ყოველმხრივ ხორკუესნებას მკავენს, როდესაც გაერთიანებული საქართველოს ყველა კუთხეში მშენებლობა არაჩვეულებრივი ინტენსივობით იღვება“.

ბაგრატის ტაძარი ამ საუკუნის პირვე-

ლი ღირსშესანიშნავი ძეგლია. მას თავისი ისტორიული და მხატვრული მნიშვნელობით განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს შუა საუკუნეების შთელ ქართულ ხელოვნებაში.

როგორც ჩრდილოეთის სარკმლის წარწერა გვაუწყებს, ტაძრის იატაკის დაგების თარიღი 1003 წელია. ეს კი ნათელყოფს, რომ მნიშვნელობა X საუკუნის ბოლოს მაინც უკვე უნდა ყოფილიყო დაწეული.

ბაგრატის ტაძრის გეგმა უშუალოდ ემხრობა მის წინამორბედ ოშის ტაძარს, მაგრამ ეს უბრალო გამოჩენა კი არ არის, მასში ჩანერგილი იღვის განვითარებაა, ახალ ამაღლებულ ხარისხში აუჯანა. ბაგრატის ტაძარში გავრდილი და განზოგადებულია შიდა სივრცე, დარჩა მხოლოდ აფსიდები, დიდად გაფართოვდა დასავლეთის მკლავი და გაიყო იგი სამ ნაწავად.

გეგმათი ემყარებოდა ორ ბოძს. ბაგრატის ტაძარში დასავლეთის ფსანს მარცხენა მხარეს ებინება სამსართულიანი კოშკი — ალბათ მეფის ოჯახისათვის. შერბობის გარეგნული იერი მონუმენტური და დიდებულია, ამავე დროს მრავალფეროვანი და დინამიკური. გასაოცარია რუქურბონის მაღალი დონე. მხოლოდ ნახევარ საუკუნეწ ნაგებობა აღმოჩნდა საქართველოში ზურთომიძეძურელი ორნამენტის ასე მაღალ დონეზე აუჯანსათვის.

ეს პერიოლია, როგორც აკად. ვ. ბერიძე

აღნიშნავს, „ხანა, როდესაც ხალხის სულიერი ძალები დაძაბულია დიდი ეროვნული მშენებლობისათვის, შედეგი კულტურის ყველა დარგში იჩნეს თავს“.

დიდხანს ამკობდა ბაგრატის ტაძარი თავისი მონუმენტურობითა და ცხოველხატულობით ქალარა ქუთაისის განსუიქობელ მშენიერებას, ვიდრე იგი 1691 წელს საქართველოს შემოკრლმა თურქ-დამპყრობთა ურდოებმა არ ააფეთქეს.

მიიღოდა წლები, ბაგრატის დიდებული ნანგრევები განუიხიავად ეყარა ლა ცის ქვეშ და მას ბუნების სტიქია და უღარდელი დამოკიდებულება ანადგურებდა. მხოლოდ ჩვენს დროში გახდა შესაძლებელი მისი აღდგენარესტავრაციის საკითხი (პროექტის ავტორი და სამუშაოს ხელმძღვანელი ცნობილი მკვლევარი-რესტავრატორი ვ. ცინცაძე) უკვე საქმედ ქვეყნოეო. ბაგრატის ტაძრის რესტავრაცია და მისი, როგორც ქართული ზურთომიძეების ძეგლის პრაპაგანდა, დაჩქარა უკანახუნელ წლებში. ამჟამად კი უწყვეტ ნაკადად მიდამ მომედ რესპუბლიკებიდან უცხოეთის ქვეყნიდან ტურისტები, რომელთაც ადაფრთოვანებს ქართველი ერის შემოქმედებითი გენიის ხე შესანიშნავი ნაყოფი.

ირაკლი ზაპარიაშვილი

2360 76178

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

191/131
6

